Misije u Africi

Runje, Ana Marija

Master's thesis / Diplomski rad

2015

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Catholic Faculty of Theology / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Katolički bogoslovni fakultet u Đakovu**

Permanent link / Trajna poveznica: https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:120:931864

Rights / Prava: In copyright / Zaštićeno autorskim pravom.

Download date / Datum preuzimanja: **2024-03-29**

Repository / Repozitorij:

Repository of the Chatolic Faculty of Theology

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU
KATOLIČKO BOGOSLOVNI FAKULTET U ĐAKOVU

MISIJE U AFRICI: DEMOKRATSKA REPUBLIKA KONGO, RUANDA I KENIJA

Diplomski rad

Mentor: dr. sc. Davor Vuković **Student: Ana Marija Runje**

Đakovo, 2015.

Sažetak

Misije su uvijek bile radost i nada cijele Crkve. Ovaj rad sastavljen je od pet poglavlja. U prvom poglavlju sam prikazala misijsku djelatnost Crkve. Poglavlje je podijeljeno u nekoliko podnaslova. Prvi podnaslov govori o Očevom naumu, drugi o poslanju Sina, a treći o poslanju Duha Svetoga. U drugom podnaslovu sam obradila razlog i svrhu misijskog djelovanja. Treći podnaslov prikazuje misionare i misijsku duhovnost. Drugo poglavlje prikazuje religioznost crne Afrike. Slijedeća tri poglavlja govore o misijama u: Demokratskoj Republici Kongo, Ruandi i Keniji. U trećem poglavlju prikazuje se Demokratska Republika Kongo. Četvrto poglavlju govori o Ruandi. Posljednje poglavlje se odnosi na misije u Keniji.

Ključne riječi: misijska djelatnost Crkve, religioznost crne Afrike, misije u Kongu, Ruandi i Keniji

Summary:

Christian missions were always the joy and hope of the whole of Church. This article consists of five chapters. In the first chapter I showcased the mission activity of the Church. The chapter is divided into several subchapters. The first subchapter refers to the Father's Intention, the second to the Sending of the Son, and the third one to the Sending of the Holy Spirit. In the second subchapter I pondered the purpose and cause of mission activity. The third subchapter analyzes the missionaries and the spirituality of the missions. The second chapter consists of the religiousness of black Africa. The following three subchapters speak of missions in: Democratic Republic of Congo, Rwanda, and Kenya. Depicted in the third chapter is the Democratic Republic of Congo. The forth chapter refers to Rwanda, and the last to the missions in Kenya.

Keywords: missions, mission activity of the Church, religiousness of black Africa, Democratic Republic of Congo, Rwanda, Kenya.

UVOD

Drugi vatikanski sabor naučava kako misijsko poslanje pripada samoj biti Crkve (usp. AG 2). U tom smislu, misije predstavljaju trajnu zadaću i djelatnost Crkve u svim vremenima i svim prostorima, sve do kraja svijeta. Upravo ova univerzalna i trajna misijska zadaća, kao i spoznaja da je svaki vjernik laik aktivno pozvan sudjelovati u misijskom djelu, potakla me je da podrobnije studiram temu misija. Uz to, u župi Belišće kojoj pripadam, prije nekoliko godina u posjet je došla časna sestra misionarka Blaženka Barun. Ona je hrvatska misionarka u Demokratskoj Republici Kongo. Sestra Barun je održala predavanje o misijama, te iznijela svoje iskustvo na kojem području djeluje i što radi u Demokratskoj Republici Kongo. Potaknuta sestrinim misijskim svjedočanstvom, kao i predavanjima iz misiologije tijekom teološkog studija, odlučila sam se na pisanje diplomskog rada koji u središtu ima temu misijskog djelovanja Crkve, osobito u pojedinim afričkim zemljama.

Diplomski rad koji sam izradila sastavljen je od pet poglavlja.

U prvom poglavlju sam prikazala misijsku djelatnost Crkve. Poglavlje je podijeljeno na nekoliko dijelova. Prvi dio govori o Očevom naumu, drugi o poslanju Sina, a treći o poslanju Duha Svetoga. Drugi dio ovoga rada govori o razlozima i svrsi misijskog djelovanja. Treći dio u ovome radu prikazuje pojam misionara i misijsku duhovnost. Posljednji dio prvog poglavlja govori o obzorima misijske djelatnosti.

Drugo poglavlje govori o religioznosti crne Afrike. Podijeljeno je također u nekoliko dijelova. Prvi dio se odnosi na poimanje Boga u Africi, a drugi na vjerovanja u Africi. Treći dio govori o mitovima, obredima i ritualima. Posljednji dio ovoga poglavlja govori o harmoniji svijeta kod Afrikanaca.

U trećem poglavlju prikazuje se Demokratska Republika Kongo. Poglavlje je podijeljeno u nekoliko dijelova. U prvom dijelu prikazuje se povijest Demokratske Republike Kongo, a u drugom se govori o kongoanskim mučenicima. Treći dio prikazuje djelovanje misionara, a četvrti nam govori o župama koje se nalaze u Demokratskoj Republici Kongo. U posljednjem dijelu trećeg poglavlja prikazuje se život u Demokratskoj Republici Kongo.

U četvrtom poglavlju govori se o Ruandi. Ovo poglavlje je podijeljeno u nekoliko dijelova. Prvi dio prikazuje povijest Ruande. Drugi dio prikazuje život i djelovanje pokojnog fra Vjeke Ćurića u misiji Kivumu. Treći dio prikazuje život u Ruandi. Posljednji dio govori o jedinom službenom svetištu u Africi.

Peto poglavlje govori o Keniji. U prvom dijelu sam prikazala povijest Kenije. Drugi dio govori o župi Subukia i sirotištu Mali dom. Život u Keniji sam prikazala u trećem dijelu. U posljednjem dijelu ovoga poglavlja prikazala sam plemena koja se nalaze na području Kenije.

Cilj ovoga rada je prikazati misijsko djelovanje Crkve, religioznost crne Afrike, djelovanje misionara u Demokratskoj Republici Kongo, Ruandi i Keniji. Također, ovim se radom nastoji potaknuti na istraživanje misija u Africi.

1. MISIJSKA DJELATNOST CRKVE

Crkva je po svojoj naravi misijska. Ona potječe iz vrela ljubavi, odnosno sebedarne ljubavi Boga Oca. Isus Krist je poslan u svijet kao posrednik između Boga i ljudi. Na temelju toga možemo reći: Sin Čovječji nije došao da mu se služi, nego da on služi i da dade život svoj kao otkupninu za mnoge (Mk 10, 45). Postavlja se pitanje tko ima poslanje kako bi mogao naviještati evanđelje? Odgovor na to pitanje nam donosi Drugi Vatikanski Sabor koji kaže kako Crkva po božanskoj zapovijedi ima dužnost ići po svem svijetu i naviještati evanđelje. Kada govorimo o poslanju Crkve moramo naglasiti da postoje dva bitna elementa. Prvi element nam govori da evangeliziranje nije usamljeno djelovanje pojedinca nego je to crkveni čin, dok drugi element evangelizaciju tumači na taj način da se ona odnosi na evangeliziranje svih ljudi u ime Crkve.

1.1. TEMELJI MISIJSKE DJELATNOSTI

Temelj misijske djelatnosti obuhvaća Očev naum, poslanje Sina i poslanje Duha Svetoga. U prvom podnaslovu ću obraditi Očev naum. U slijedećem podnaslovu ovog poglavlja obraditi ću poslanje Sina. Posljednji podnaslov će biti posvećen poslanju Duha.

1.1.1. Očev naum

Novi Zavjet nam donosi izraz Bog i on se uvijek odnosi na Oca. Izraz Ho Theos je vlastito ime za Oca i govoriti o Bogu znači govoriti o Ocu. Bogu se svidjelo da ljude pozove na udioništvo svojem životu, ne samo pojedinačno, bez ikakve međusobne povezanosti, nego je htio da ih učini narodom u kojem će se u jedno sabrati njegova djeca koja su bila raspršena (AG 3, 1). Kršćani započinju ispovijest vjere riječima: Vjerujem u Boga Oca svemogućа, Stvoritelja neba i zemlje. Otac je stvoriteljski početak, čuvar i hranitelj života. On je izraz moći i autoriteta, ali i naklonjenosti, dobrote, brižnosti i pomoći.[1] Jedan od temeljnih atributa koji se odnosi na Boga je milosrđe. Kada naglašavamo da je Bog milosrđe tada to trebamo povezati s ovim citatom iz Biblije: Bog je milosrdni Otac i Bog svake utjehe (2 Kor 1, 3). Bog Otac

[1] Usp. KASPER, W., *Bog Isusa Krista,* Karitativni fond UPT, Đakovo, 2004., str. 209.

očituje se u Starom i Novom zavjetu. Za Izraelski narod Bog je Bog jer se prvo očituje njegova transcendentnost, a kasnije i očinstvo.[2] Motiv vjerovanja u očinstvo je izabranje. Bog je izabrao Izraelski narod i s njime sklopio Savez. Bog Otac se u Starom zavjetu promatra na nekoliko načina. Temelj Bog je Otac svog naroda odnosi se na Jahvu.[3] Ako je riječ o kralju Boga se naziva Ocem pojedinca. Prorok Hošea je prvi započeo govoriti o Božjoj očinskoj ljubavi i da bi što jasnije izrazio Božju ljubav i milosrđe prema Izraelu, navodi dva izraza.[4] Prvi izraz se odnosi na muški rod i to u smislu vjernosti između dvije osobe koje su sklopile savez, dok se drugi izraz odnosi na ženski rod. Izraz ženski rod tumači se na temelju odnosa između majke i djeteta koje nosi u svojoj utrobi.[5]

Prvi i najjasniji izričaj o Bogu kao Ocu pronalazimo kod proroka Jeremije, a on glasi ovako: Oče moj, ti si prijatelj mladosti moje ! (Jer 3, 4). Jeremijina nakana je bila da govori izraelskom narodu o velikoj i vjernoj Božjoj ljubavi.[6] Božja očinska ljubav očituje se i u psalmima. Primjerice, Ako me otac i mati ostave, Jahve će me primiti (Ps 27, 10). Prorok Izajija govori: U ljubavi vječnoj smilovah se tebi. (Iz 54,8). On je sa ovim citatom pojasnio kako Jahve, Bog Izraelov izlazi iz samoga sebe i na taj način pripravlja puninu vremena i silazak po Sinu među ljude. [7]

U Novom zavjetu božansko očinstvo shvaća se na vrhovan način, odnosno Bog je vrhovni Otac. Njegovo očinstvo se više ne temelji samo na izabranju naroda ili savezu s narodom nego je otac koji ima Sina. Isusovi učenici su nastavili blagoslivljati Boga ali dodali su jedan motiv koji je prije bio nepoznat. Motiv koji potpuno obnavlja ideju o Bogu glasi: Blagoslovljen Bog Otac Gospodina našega Isusa Krista! (1 Pt 1,3). Ovakav novozavjetni govor upućuje na trinitarni kontekst u kojem je smješten govor o Božjem očinstvu u odnosu na ljude.[8] Nitko ne bi znao da je Bog Otac svog jedinorođenog Sina, da se njegovo očinstvo odnosi na sve što je stvoreno te na povijest spasenja svih ljudi da sam Bog to nije objavio po svome Sinu kojeg je poslao na svijet i po njemu očitovao svoje otajstvo. Jedini Bog koji je Otac Gospodina našega Isusa Krista i kojeg novozavjetni vjernici ispovijedaju, jest živi Bog, živa osoba koja je bila na djelu i u

[2]Usp. KARLIĆ, I., *Bog Otac – Otac Isusa Krista i Otac ljudi,* u: Obnovljeni život 54 (1999.), I., str. 52.
[3] Usp. *Isto*, str. *52.*
[4] Usp. *Isto*, str. 54.
[5] Usp. *Isto*, str. 55.
[6] Usp. *Isto*, str. 55.
[7] Usp. *Isto*, str. 56
[8] Usp. *Isto*, str. 56.

starozavjetnoj povijesti spasenja, i objavila se u svome Sinu.[9] Razlikujemo dvije bitne karakteristike Očeva lica koje Isus objavljuje. Prva karakteristika se odnosi na to da je Bog sveopći Otac, Otac svih ljudi. Druga posebna karakteristika je činjenica da je Božje očinstvo preobilno i besplatno.[10] O tome nam svjedoči Isusova prispodoba o najamnicima u vinogradu.

1. 1. 2. Poslanje Sina

Poslanje Crkve proizlazi iz vjere u Isusa Krista. Isus Krist poslan je u svijet kao posrednik između Boga i ljudi. U njemu sve tjelesno prebiva, i po ljudskoj naravi postavljen je kao novi Adam. Krist, kojeg je Otac posvetio i poslao na svijet o samome sebi je rekao: Na meni je Duh Gospodnji; pomaza me i posla da donesem Radosnu vijest siromasima, da ozdravim one koji su slomljena srca, da navijestim oslobođenje sužnjima i vid slijepcima (Lk 4, 18). Djela apostolska nam govore da je Isus Mesija i time se navješćuje Isus iz Nazareta.[11] Isus iz Nazareta je ispunjenje mesijanskih očekivanja Staroga zavjeta i donositelj spasenja. Mesijansko nastupanje kršćanstva očito postavlja nužno pitanje o odnosu Isusova dolaska i dolaska Božjega. Mesijansko se pitanje jedno može riješiti ako se postavi pitanje o odnosu Isusa prema Bogu, a time i pitanje o Bogu.[12] Krist je osnovao Crkvu koja je sakrament spasenja, a apostole je poslao da propovijedaju po svem svijetu. Apostoli su od Krista dobili nalog: Idite dakle i u činite sve narode mojim učenicima! Učite ih da vrše sve što sam vama zapovjedio! (Mt 28,19-20) Isus naviješta Kraljevstvo Božje ne u znaku suda, kao što je to još činio Ivan Krstitelj, nego u znaku milosti, opraštanja, smilovanja i ljubavi.[13]

Kraljevstvo Božje je namijenjeno svim ljudima jer smo svi pozvani postati njegovim članom. Značajke i zahtjeve Kraljevstva Isus otkriva postupno svojim riječima, svojim djelima i svojom osobom (usp. RMs 14). Apostolima daje prije svog odlaska novu zapovijed: Ljubite jedni druge, kao što sam ja ljubio vas (Iv 13, 34). Za Kraljevstvo Božje možemo reći da je očitavanje i izvršavanje Isusovog nauma spasenja. Posebnu ulogu u službi Kraljevstva ima Crkva. Crkva, nadalje služi Kraljevstvu osnivajući zajednice i mjesne crkve, koje vodi zrelosti vjere i ljubavi u otvaranju

[9] Usp. KARLIĆ, I., *Navedeno djelo,* str. 57.
[10] Usp. *Isto,* str. 57.
[11] Usp. KASPER, W., *Navedeno djelo,* str. 252.
[12] Usp. *Isto,* str. 253.
[13] Usp. *Isto,* str. 260.

drugima, u služenju osobi i društvu, u razumijevanju i poštivanju ljudskih ustanova (usp. RMs 20). U Novom zavjetu evanđelist Ivan je u svom prologu iznio tri fundamentalne izreke. Prva izreka je: U početku bijaše Riječ i njome se izriče da je Riječ koja je u Isusu Kristu postala tijelom bila već na samome početku.[14] Riječ bijaše kod Boga je druga izreka. Ona se odnosi na bivovanje kod Boga. Bivovanje kod Boga temelji se na osobnom zajedništvu, zajedništvu u slavi, ljubavi i životu. Na temelju ove druge izreke Isus govori o sebi: Ja i Otac jedno smo (Iv 10, 30).

Posljednja izreka je: I Riječ bijaše Bog. Bog i Riječ su uvijek povezani s božanskom biti.[15] Ne smijemo izostaviti indirektnu kristologiju Isusa koja se može prikazati na četiri načina. Prvi način prikazuje Isusovu propovijed. Krist nastupa kao rabin, prorok ili učitelj.[16] Drugi način nam prikazuje nastup i ponašanje Isusa Krista. Jedan od njegovih najboljih nastupa je održavanje gozbe. Isus je održavao gozbe sa grešnicima i carinicima. Isusove gozbe s grešnicima i carinicima su slavljene gozbe vječnog spasenja.[17] Isusov poziv na nasljedovanje predstavlja treći način. Odluka za nasljedovanje znači istodobno lom sa svim drugim vezama, napustiti sve.[18] Ovu rečenicu možemo usporediti sa dva citata. Prvi citat je: Petar mu poče govoriti: Evo mi sve ostavismo i pođosmo za tobom. (Mk 10, 28), a drugi je: Tada dozva narod i učenike pa im reče: Hoće li tko za mnom, neka se odrekne samoga sebe, neka uzme svoj križ i neka ide za mnom. (Mk 8, 34)

Posljednji, četvrti način nam govori o najvažnijem pokazatelju indirektne kristologije. Najvažniji pokazatelj indirektne kristologije kod samog Isusa je Isusovo oslovljavanje Boga.[19] Isus je oslovljavao Boga s riječju abba, a on je to činio na jedan karakterističan način. On pravi razliku između mojeg Oca i vašeg Oca. Dobri razlozi govore da se to treba pripisati Isusu. Isus je onaj pravi Sin, koji nas tek čini sinovima i kćerima Božjim.[20] Ovim pak indirektnim pristupom kristologiji Sina nanovo je dakako ne samo zasnovana i opravdana tradicionalna dogmatska kristologija, koja je i pouskrsna u Novom zavjetu.[21]

[14] Usp. KASPER, W., *Navedeno djelo,* str. 273.
[15] Usp. *Isto*, str. 273.
[16] Usp. *Isto*, str. 261.
[17] Usp. *Isto*, str. 261.
[18] Usp. *Isto*, str. 261.
[19] Usp. *Isto*, str. 263.
[20] Usp. *Isto*, str. 263.
[21] Usp. *Isto*, str. 264.

1. 1. 3. Poslanje Duha Svetoga

Duh se na poseban način očituje u Crkvi i u njezinim članovima (usp. RMs 28). Njegova nazočnost i djelovanje su univerzalni. On čovjeku pruža svjetlo i snagu kako bi mogao odgovoriti vrhovnom pozivu (usp. RMs 28). Duh Sveti posebno bdije nad Crkvom kako bi ona mogla rasti u ljubavi. U Crkvi ljubav zauzima prvo mjesto jer se izdiže iznad svih darova i ostaje zauvijek. Riječ duh dolazi od hebrejske riječi *ruah* i u prijevodu znači vjetar, dah. Duh Sveti je bez sumnje djelovao u svijetu već prije negoli je Krist bio proslavljen (AG 4,1). Duha Svetoga možemo promatrati kroz Stari i Novi zavjet.

U Starom zavjetu možemo pronaći proročku inspiraciju Duha kod Mojsjija. Proroci pisci su nadahnuti Duhom i o tome nam svjedoče Tritoizajija, Ezekijel i Zaharija.[22] Tritoizajija ovako govori: Duh Jahve Gospoda na meni je, jer me Jahve pomaza, posla me da radosnu vijest donesem ubogima, da iscijelim srca slomljena,da zarobljenima navijestim slobodu i oslobođenje suženjima (Iz 61,1). Prorok Ezekiel govori ovako: I uđe u me duh,kako mi progovori, te me podiže na noge, i ja čuh glas onoga koji mi govoraše (Ez 2, 2). Osim proroka trebamo spomenuti i Mudrosne knjige. Mudrost je promatrana kao duh koji se prijateljski odnosi prema ljudima.[23]

Novi zavjet kada započinje govoriti o Duhu prvo navodi Ivana Krstitelja. Sva četiri evanđelista na početak svog Evanđelja stavljaju izvještaj o krštenju Isusovu od Ivana i o silasku Duha na Isusa. Evanđelisti Isusovo krštenje ne opisuju biografski kao viziju Isusova poziva, nego teološki kao viziju tumačenja u kojoj se sažeto i korjenito tumači cjelokupno mesijansko Isusovo djelovanje.[24] Ivan Krstitelj je ugledao Duha u obliku golubice koji je sišao nad Isusa za vrijeme njegova krštenja. Na Isusu, se dakle ostvaruje punina svega naviještenoga u starom zavjetu.[25] Za vrijeme Isusova krštenja otvorilo se nebo i mogle su se čuti ove riječi: Ovo je moj Sin Ljubljeni! U njemu mi sva milina! (Mt 3, 17) Evanđelist Luka je u svom evanđelju povezao događaj krštenja uz riječ proroka Izajie: Evo Sluge mojega kojeg podupirem, mog izabranika,miljenika duše moje. Na njega sam svoga duha izlio,da donosi pravo narodima (Iz 42, 1). Na temelju ovoga možemo zaključiti da se radi o pozivu i poslanju Isusa kao Mesije.

[22] Usp. KASPER, W., *Navedeno djelo,* str. 306.
[23] Usp. MARCELIĆ, J., *Duh Sveti u povijesti spasenja,* u: Crkva u svijetu 18 (1983.) II., str, 124
[24] Usp. KASPER, W., *Navedeno djelo,* str. 310.
[25] Usp. MARCELIĆ, J., *Navedeno djelo,* str. 127.

Silazak Duha na Isusa za vrijeme njegova krštenja nazvan je proročkim pomazanjem koji je u službi naviještanja te u službi ostvarenja Radosne vijesti.[26]

Na Posljednjoj večeri apostolima govori o Duhu Svetom. Učenicima govori kako će ih Duh Sveti poučiti i dozvati im pamet, svjedočiti će za Isusa, očitovati će grijeh svijeta i uvesti će učenike u puninu istine. Na kraju svog javnog djelovanja na Posljednjoj večeri Isus je od Oca tražio da ga proslavi.[27] Ovo možemo usporediti sa: Oče došao je čas! Proslavi svoga Sina, da tvoj Sin proslavi tebe (Iv 17, 1). Svojom smrću i uskrsnućem apostolima je darovao Duha Svetoga. Ovu rečenicu možemo povezati sa: Mir vama! Kao što je mene poslao Otac, tako i ja šaljem vas. To rekavši dahne u njih i kaže im: Primite Duha Svetoga (Iv 20, 21). Osim evanđelista u Novom zavjetu imamo i Pavla koji govori o Duhu Svetom. U korintskoj zajednici Pavao je postavio dva temeljna kriterija za razlikovanje duhova.[28] Prvi kriterij je ispovijedanje Isusa Krista kao Gospodina, a povezujemo ga s ovim citatom: Nitko ne može priznati Isusa kao Gospodina nego djelovanjem Duha Svetoga (1 Kor 12, 3). Za Pavla Duh Sveti je Duh Kristov.[29] Drugi kriterij se odnosi na djelovanje Duha s izgradnjom zajednice i službom u Crkvi. Duh Sveti ne djeluje u međusobnom suprotstavljanju, nego u zajedništvu i međusobnom potpomaganju različitih darova Duha.[30]

1. 2. Razlog i svrha misijskog djelovanja

U ovom djelu rada obraditi ću razlog i svrhu misijskog djelovanja. Pokušati ću prikazati zbog čega nam je potrebno misijsko djelovanje. Isus Krist nam je preko apostola prenio kako i na koji način bi trebali djelovati u misijama.

Misijsko djelovanje treba promatrati u okviru općeg poslanja Crkve kao sveopćeg sakramenta spasenja.[31] Misijska djelatnost nije ništa drugo i ništa manje nego očitovanje ili epifanija te ispunjavanje Božje odluke u svijetu, i njegovoj povijesti u kojoj Bog vidljivo ostvaruje povijest spasenja. (usp. RMs 41) Svrha misijske djelatnosti

[26] Usp. MARCELIĆ, J., *Navedeno djelo,* str. 127.
[27] Usp. *Isto,* str. 130.
[28] Usp. KASPER, W., *Navedeno djelo,* str. 312.
[29] Usp. *Isto,* str. 312.
[30] Usp. *Isto,* str. 313.
[31] Usp. SPADA, D., *Misijsko djelovanje Crkve i teološka izradba evanđeoske poruke*, u: Crkva i misije, Nacionalna uprava Papinskih misijskih djela Bosne i Hercegovine, Sarajevo, 2009. str. 237.

je evangelizacija i zasađivanje Crkve u narodima i skupinama gdje se ona još nije ukorijenila.[32]

Isus Krist je apostolima ostavio zapovijed da propovijedaju i šire Radosnu vijest po svem svijetu. Postavlja se pitanje kako se može propovijedati bez poslanja? Odgovor na to pitanje je da nitko ne može propovijedati ako nije poslan (usp. EN 55) U misijskom pogledu trebamo razlikovati dvije bitne točke. Prva točka polazi od pozitivnih vrednota u nekršćanskim religijama. Na taj način dolazi do dijaloga s nekršćanskim religijama s posebnim zahtjevom da se prihvati inkulturacija, a time se otvara nova tema koja se naziva evangelizacija kulture. Druga točka govori o pomirenju sa zemaljskim stvarnostima i poviješću te tumači pozitivan trag razvoja i napretka.[33]

Danas još uvijek postoji najveći izazov za misijsku djelatnost u Crkvi. Potrebno je na svakom mjestu zasnovati kršćansku zajednicu koja će biti znak Božje prisutnosti u svijetu. Jedino ako postane misijska, kršćanska će zajednica moći nadvladati podjele i unutrašnje napetosti te ponovno naći svoje jedinstvo i vjeru (usp. RMs 49). Postoje misijske snage koje dolaze iz drugih crkava. One moraju djelovati u zajedništvu s mjesnim crkvama kako bi se razvila kršćanska zajednica. Misijske snage uvijek moraju djelovati prema smjernicama biskupa, a u suradnji sa mjesnim službenicima trebaju poticati na širenje vjere i rasprostranjivanje Crkve gdje ona još ne postoji.[34]

1. 3. Misionari i misijska duhovnost

Osobiti pothvati kojima glasnici evanđelja, poslani od Crkve, idući u sav svijet vrše zadaću propovijedanja evanđelja i zasađivanja same Crkve u narode i skupine koje još ne vjeruju u Krista, općenito se nazivaju misijama (AG 6, 2). Mi smo u Kristu oslobođeni svakog otuđenja, od ropstva koje je pod vlašću grijeha i smrti. Kristova ljubav daje smisao i radost našem životu. Osim toga trebamo naglasiti kako je misija pokazatelj naše vjere u Krista i njegove ljubavi prema nama.[35] Za misionare trebamo reći da su poslani od strane crkvene vlasti i oni odlaze u vjeri i poslušnosti onim ljudima koji su daleko i nisu mogli čuti Kristovu riječ.[36] Također, da bi netko mogao biti misionar, on se mora dobro i temeljito pripremiti za to djelo uz pomoć duhovne i

[32] Usp. SPADA, D., *Navedeno djelo,* str. 237.
[33] Usp. *Isto,* str. 237.
[34] Usp. *Isto,* str. 238.
[35] Usp. SPADA, D., *Navedeno djelo,* str. 239.
[36] Usp. BIFET, J., E., *Duhovnost, poziv i misijska formacija,* u: Crkva i misije, Nacionalna uprava Papinskih misijskih djela Bosne i Hercegovine, Sarajevo, 2009., str. 169.

ćudoredne formacije.[37] U dokumentima Drugog Vatikanskog koncila piše: da oni koji se budu slali k raznim narodima, neka se kao dobri Kristovi sluge hrane riječima vjere i dobrog nauka koji će crpsti iz Svetog pisma proučavajući otajstvo Krista, čiji će biti glasnici i svjedoci (AG 26). Za sve misije i čitavu misijsku djelatnost jest mjerodavan jedan ured, a to je Kongregacija za širenje vjere koja vodi i usklađuje po čitavom svijetu misijski rad i suradnju.[38]

U ovom djelu rada prikazati ću poziv i ulogu misionara i misijsku duhovnost. Poziv i ulogu misionara obradila sam u prvom podnaslovu, a misijsku duhovnost u drugom podnaslovu.

1. 3. 1. Poziv i uloga misionara

Poseban misionarski poziv za cijeli život, ad vitam, ima svoju punu vrijednost: u njemu je obrazac misionarskog zalaganja Crkve, koja uvijek osjeća potrebu da se dokraja i posve daruje, u novim i odvažnim poticajima (usp. RMs 65). Postoje dva bitna elementa koja čine lik misionara.[39] Prvi element je slanje i kanonska misija, a drugi je služba naviještanja evanđelja. Zadaća ili služba misionara nije pridržana samo za svećenike i redovnike nego se ona može odnositi i na laike. Ministerijalno svećeništvo nije potrebno da bi netko mogao postati misionar. Kada govorimo o misijskom pozivu trebamo naglasiti da se on može proučavati na teološkoj, pastoralnoj i duhovnoj razini.[40] Misionarski poziv je dar Duha Svetoga, a pozvani mogu biti i laici, posvećene osobe i svećenici. Posebno trebamo obratiti pažnju na zaštitnike misija, a to su: sv. Terezija iz Lisieuxa i sv. Franjo Kaverski. Znakovi prava nakana, slobodna odluka, prikladnost života, obilježili su kršćanski poziv i misijski poziv. Posebnim su zvanjem odlikovani oni svećenici, redovnici i laici, koji su obdareni odgovarajućim prirodnim sposobnostima darovitošću i značenjem, spremni prihvatiti misijski rad, bili oni domaći ili strani.[41]

Osim uloge i poziva, ovdje trebamo još spomenuti i formaciju misionara. .Misijska se formacija više okretala prema vjersko-kršćanskom stožeru, a svjetovno-

[37] Usp. *Isto,* str. 169.
[38] Usp. *Isto,* str. 170.
[39] Usp. *Isto,* str. 159.
[40] Usp. BIFET, J., E., *Navedeno djelo,* str. 159.
[41] Usp. BIFET, J., E., *Navedeno djelo,* str. 159.

vremeniti stožer odnosio se na pogansku religioznost i nije imao važnu ulogu u samoj formaciji misionara.[42] Misionar, kada dobije određeno područje mora upoznati kulturu naroda, susresti se sa kršćanskim i nekršćanskim narodom, a na kraju se trebaju uključiti i evanđeoske vrednote kako bi se mogla prenijeti Radosna vijest onima koji još nisu čuli za Isusa Krista.[43]

1. 3. 2. Misijska duhovnost

Saborski dekret Ad gentes govori o misijskoj duhovnosti. Misijska djelatnost traži posebnu duhovnost koja se tiče osobito onih koje je Bog pozvao u misionare (usp. RMs 87). Duhovnost se prikazuje kao posvemašnja poučljivost Duhu jer traži da se prepustimo Duhu Svetom kako bi nas on mogao oblikovati iznutra. Na taj način mi postajemo slični s Kristom.[44] Ovdje trebamo spomenuti i opći poziv na svetost jer je bitno da svi kršćani krenu putem evanđeoske obnove te na taj način prihvate poziv apostola. Enciklika *Evangelii nuntiandi* misijsku duhovnost prikazuje kao duh evangelizacije. Riječ duh protumačena kao nutarnje težnje što trebaju nadahnjivati djelatnike evangelizacije.[45]

Bitna oznaka misijske duhovnosti je nutarnje zajedništvo s Kristom. Misiju možemo shvatiti i živjeti samo s obzirom na Krista (usp. RMs 88). Kada misionar odlazi u neki kraj od njega se traži da se odrekne svega što je smatrao da je njegovo. On se mora posvetiti siromaštvu jer ga ono čini slobodnim za evanđelje, a mora se odreći i od osoba i dobara kako bi mogao postati bratom onim ljudima kojima je to potrebno (AG 24, 1). Sljedeća značajka misijske duhovnosti je apostolska ljubav koja se odnosi na Kristovu ljubav (usp. RMs 89). Tko ima misionarskog duha, spram duša gori Kristovim žarom, a ljubi Crkvu poput Krista (usp. RMs 89). Misionar mora biti i čovjek ljubavi kako bi svakome bratu mogao navijestiti da ga Bog ljubi (usp. RMs 89). Poput Krista misionar treba ljubit Crkvu. Ovu rečenicu možemo usporediti sa: Muževi ljubite svoje žene kao što je Krist ljubio Crkvu te sebe predao za nju (Ef 5, 25).

[42] Usp. NUNNENMACHER, E., *Lik i formacija misionara,* u: Crkva i misije, Nacionalna uprava Papinskih misijskih djela Bosne i Hercegovine, Sarajevo, 2009., str. 220.
[43] Usp. *Isto,* str. 220.
[44] Usp. BIFET, J., E., *Navedeno djelo,* str. 172.
[45] Usp. *Isto,* str. 162.

U misijskoj duhovnosti pronalazimo i njezinu formaciju. Misijska formacija se odvija u: sjemeništima, novicijatima i apostolskim skupinama. Duhovna formacija misionara mora obuhvaćati polje kontemplativnog iskustva Boga.[46] Osobe koje su dio nekršćanskih religija trebaju pitati kršćane i misionare za posebnost kršćanske molitve i kontemplacije. Ljudi koji su dio nekršćanskih religija postavljaju pitanje da li postoji drugačije iskustvo Boga? Misijska duhovnost je uokvirena u jednu perspektivu, a ta se perspektiva odnosi na svijet koji zahtijeva i očekuje od nas jednostavniji život, duh molitve, ljubav prema svim ljudima, poslušnost, poniznost, samozataju i na kraju odricanje.[47]

1. 4. Obzori misijskog djelovanja

U misijskom djelovanju Crkve moramo naznačiti nekoliko područja. Prvo područje se odnosi na teritorij. Drugo područje je usmjereno prema ljudskim zajednicama i društvenim pojavama. Posljednje područje će biti posvećeno kulturnim krugovima ili suvremenim areopagima.

1. 4. 1. Teritorijalno područje

Misijsko djelovanje bilo je povezano uz točno određeno područje. Uz sveopću misiju ide i sveopće nastojanje: Crkva ne može prihvatiti da zemljopisne granice ili političke zapreke ometaju njezinu misijsku nazočnost (usp. RMs 37). Misijsko teritorijalno područje odnosi se na Aziju, Afriku, Južnu Ameriku i na Oceaniju. Na tim područjima evanđeoski navještaj i prisutnost mjesne Crkve nije još došao do naroda i zbog toga je potrebna nova evangelizacija (usp. RMs 37)

4. 1. 2. Ljudske zajednice i nove društvene pojave

Misijska djelatnost se u novije doba provodila na onim područjima koja su izolirana od svijeta, nepristupačna su zbog prometnih, jezičnih i klimatskih poteškoća. Ovdje trebamo navesti kako su migracije prouzročile jednu novu pojavu, a ta pojava je da su nekršćani postali brojni u zemljama starog kršćanstva. U svijetu imamo veliki broj

[46] Usp. BIFET, J., E., *Navedeno djelo*, str. 72.
[47] Usp. *Isto*, 172.

izbjeglica koji zaslužuju posebnu pažnju. Oni su pobjegli zbog političkog tlačenja, bijede, oskudice, ropstva. Crkva ih mora uklopiti u okvire svojeg apostolskog nastojanja (usp. RMs 37).

4. 1. 3. Kulturni krugovi ili suvremeni areopagi

U današnjem vremenu prvi areopag je svijet komunikacije, koji ujedinjuje čovječanstvo. Slijedeći areopag se odnosi na društvena priopćajna sredstva. Ovaj areopag je zanemaren jer se prednost uvijek daje drugim sredstvima priopćavanja. U svijetu postoje suvremeni areopagi koji trebaju biti usmjereni na misijsku djelatnost Crkve. Svjetlo evanđelja treba obasjati i ova područja areopaga: zauzimanje za mir, razvoj i oslobođenje naroda, prava čovjeka, promicanje žene i djeteta i zaštita prirode. Duhovnu dimenziju života trebamo tražiti ne samo u kulturi nego i u sekulariziranom društvu. Potrebno je evangelizirati onaj areopag koji je usmjeren prema susretu s Bogom, molitvi, askezi i smislu našega života (usp. RMs 38).

Prvo poglavlje ovoga rada nosi naslov misijska djelatnost Crkve. Poglavlje se sastoji od nekoliko cjelina. U prvom sam podnaslovu govorila o Očevom naumu. Bog želi da se svi ljudi spase. Božji naum spasenja se ostvaruje u Isusu Kristu. Drugi podnaslov govori o poslanju Sina. Bog je poslao svoga Sina kako bi ispunio svoje poslanje. Isus Krist je izabrao dvanaestoricu apostola. Isus je svojim učenicima prenio svoje poslanje. Apostolima je rekao da pođu i naviještaju Radosnu vijest po svem svijetu. Sakramentom krštenja postajemo djeca Božja, oslobađamo se od istočnog grijeha, te postajemo članovi Crkve. U trećem sam podnaslovu govorila o poslanju Duha Svetoga. Isus Krist nam je poslao Duha Svetoga. Vjerovati u Duha Svetoga znači ispovijedati treću Osobu Presvetog Trojstva. On nam je potreban jer neprestano oživljuje Crkvu nakon Isusa Krista. U drugom sam poglavlju obradila razlog i svrhu misijskog djelovanja. Razlog misijske djelatnosti proizlazi iz Božjeg nauma jer Bog želi da se svi ljudi spase. Svrha misijske djelatnosti je evangelizacija i zasađivanje Crkve među narodima i krajevima gdje se Kristova riječ još nije ukorijenila. U trećem poglavlju sam obradila pojam misionara i misijsku duhovnost. Misionari su oni ljudi koji odlaze u daleke zemlje naviještati Radosnu vijest svima onima koji još uvijek nisu čuli za Isusa Krista. Svaki kršćanin je pozvan da bude misionar i širi Radosnu vijest

svim ljudima. Posljednje poglavlje sam posvetila obzorima misijske djelatnosti. U obzore misijske djelatnosti ubrajamo: teritorijalno područje, ljudske zajednice i nove društvene pojave te kulturne krugove ili suvremene areopage.

2. RELIGIOZNOST CRNE AFRIKE

Kada pomislimo na Afriku možemo vidjeti da nam ona donosi nešto drugačije. U Africi postoje razna vjerovanja, magija, obredi i rituali. U prvom ću dijelu ovog poglavlja obraditi poimanje Boga u Africi. Poglavlje se sastoji od dva podnaslova. Prvi podnaslov prikazuje doživljaj Boga u Africi, a drugi molitvu u Africi. U drugom ću dijelu ovog poglavlja prikazati vjerovanja u Africi. Mitove, obrede i rituale ću prikazati u trećem poglavlju. U četvrtom poglavlju ću govoriti o smrti u Africi. Posljednje poglavlje će biti posvećeno harmoniji svijeta u Africi.

U širem smislu religiju možemo promatrati kao težnju čovjeka prema vrhovnom biću ili višim silama. Postavlja se pitanje s kojim terminom je najpravilnije nazvati afričke religije. Afričke religije su se prije označavale riječju fetišizam. Fetišizam dolazi od portugalske riječi *feitico* i označava čaranje i hamajliju.[48] Za pripadnike Afrike ovakav način shvaćanja religije odnosi se na osjećaj prema raznim materijalnim predmetima kao što su školjke i zubi. Nazive primitivna i prirodna religija treba izbjegavati jer se sa tim izrazima omalovažava vjerovanje stanovnika Afrike. Na Zapadu ljudi imaju krive predodžbe o afričkim religijama i vjerovanjima. Razlikujemo četiri predodžbe. Prva predodžba odnosi se na to da se afrička religija naziva štovanje preminulih predaka. Slijedeća predodžba naziva se praznovjerje. Praznovjerje je spremnost čovjeka da vjeruje i da se boji nečega bez opravdanih razloga.[49] Osim praznovjerja i štovanja preminulih predaka, afrička religija se također naziva animizam ili poganstvo. Posljednja predodžba koja se odnosi na pogrešno shvaćanje afričke religije je magija.

[48] Usp. ETEROVIĆ, N., *Tradicionalne afričke religije,* u: Crkva u svijetu, 19 (1984.) I, str. 2.
[49] Usp. PERIĆ, I., *Afričke religije,* u: Svjetlo riječi, 366 (2013.), I., str. 51.

2. 1. Poimanje Boga u Africi

Bog je u afričkim religijama uvijek iznad duhova i ljudi. On je u isto vrijeme imanentan i transcendentan. Afrički čovjek vrhovno biće promatra kao Boga koji pazi na ljude i koji je blizak čovjeku. Bog ne smije biti previše izložen ljudima jer je tada odsutan, ali ne smije ni prestati postojati kao posljednje utočište što bih onda značilo da je prisutan. On je jamstvo reda u svijetu, sklada bića i stvari te smisla postojanja.[50]

Tvrdnja da je Bog u isto vrijeme transcendentan i imanentan se odnosi na pleme Bobo. Pleme Bobo pojam Boga upotrebljava u svakodnevnom životu. Žrtve se Bogu prikazuju samo u određenim situacijama. Primjerice, žrtva se prikazuje kada je zajednica u opasnosti, kada vlada epidemija i suša. Kada se prikazuje neka žrtva Bogu tada bude uvijek procesija, a na čelu procesije nalazi se maska. Osim plemena Bobo, trebamo spomenuti i pleme Bambara. U plemenu Bambara nema svećenika, a ni oltara. Obraćaju se Bogu na početku i na svršetku svake žrtve.[51]

Postoje i određeni atributi koji se pridaju Bogu. Atributi se odnose na plemena u Africi. Primjerice, pleme Yoruba smatra da je samo Bog mudar, dok pleme *Akan* misli da je Bog onaj koji sve zna. Oni Boga nazivaju borebore. Borebore znači stvoritelj ili onaj koji buši stijene. Pigmeji opisuju Boga kao duha: Na početku bijaše Bog.[52] Za njih Bog nema tijela nego je on kao riječ koja izlazi iz usta. Afrikanci smatraju da je Bog pravedan, a pod tim atributom Boga zazivaju samo u određenim trenucima života. Atribut Bog je svet koristi se prilikom prigode prinošenja prinosa Vrhovnom biću.[53] Treći atribut naziva se Bog je dobar i milosrdan, a Afrikanci ga doživljavaju posebno kada se nalaze u opasnosti, ako su bolesni i kada im je potrebna Božja pomoć. Posljednji atribut se naziva Bog ljubavi i on nije poznat u tradicionalnim religijama jer riječ ljubav ne možemo susresti u životu Afrikanaca. Afrikanci osjećaju da ih Bog voli ali preko božanskog djelovanja: staranja, blagoslova i zaštite.[54]

---

[50] Usp. POUPARD, P., *Religije,* Kulturno informativni centar – Jesenski i turk, Zagreb, 2007, str. 79.
[51] Usp. ETEROVIĆ, N., *Pojam Boga u afričkim religijama,* u: Crkva u svijetu, 19 (1984.), II., str. 165
[52] Usp. *Isto,* str. 165.
[53] Usp. *Isto,* str. 165.
[54] Usp. ETEROVIĆ, N.,, *Navedeno djelo,* str. 166.

2. 1. 1. Doživljaj Boga u Africi

M. Griauela tumači afrički religiozni osjećaj. Afrički religiozni osjećaj sačinjava sistem odnosa između vidljivog svijeta ljudi i nevidljivog svijeta kojim upravljaju Stvoritelj i sile koje nose razna imena.[55] Najraširenije ime je Nzambi i označava onog koji djeluje. Slijedeće ime je Leza koje prevodimo sa najmoćniji. Treće ime je Mulungu i on označava onog koji dolazi. Mukulu označava onog tko je Pradavni, a Mvidi je Duh. Na temelju tih naziva možemo zaključiti kako Afrikanci ne poznaju osjećajnost. Afrikanac pred Bogom Stvoriteljem i naočigled njegove providnosti osjeća posve prisno i bezuvjetno povjerenje.[56]

Za Afrikance, Bog je izvor svih dobrih stvari. U Africi se nebeski svod smatra kao znak Božje sveobuhvatnosti. Osim različitih imena za Boga, postoje određene predodžbe o Bogu. Razlikujemo nekoliko predodžbi. Prva predodžba odnosi se na Božje ogledalo. Ljudi su stavljali u lonac palmino ulje koje je moralo isplivati na površinu i kada se površina smiri dolazi do pojave ogledala. S ovakvom vrstom ogledala služili su se proroci i vidovnjaci kako bi mogli gledati u prošlost i čitati budućnost.[57] Pitanje o smislu smrti i zla nam govori o drugoj vrsti predodžbe. U afričkoj tradiciji vlast ubijanja je podijeljena između dva izvršitelja: Boga na nebu i vještaca na zemlji. [58] Vještac je u Africi Božji suparnik koji dobiva moć od Boga i njega se ne može okriviti za svaki mrtvi slučaj. Predodžbe, doći će dan kada će mi se Bog smilovati! ili samo Bog zna za moju patnju izgovara osoba koja se osjeća bolesno. Osoba koja ima malu nadu za ozdravljenjem u Africi izgovara: Ja sam u Božjim rukama.[59]

2. 1. 2. Molitva u Africi

Afrikanci rado govore o Bogu i često mu se obraćaju. U afričkim molitvama posve je odsutan osjećaj mogućnosti razgovora s Bogom. Oni nikada neće sami doći kako bi se pomolili Bogu sa svrhom da bude posvećeno Božje ime, da dođe Božje kraljevstvo i da se vrši Božja volja.[60] Zbog toga im je potreban Krist i njegova Crkva. Glavnu ulogu u Africi imaju misionari koji potiču u vjeru samoga Boga. Bogu se

[55] Usp. POUPARD, P., *Navedeno djelo,* str. 79.
[56] Usp. KIRIGIN, M., *Religioznost crne Afrike,* u: Crkva u svijetu, 8 (1973.), III., str. 250.
[57] Usp. HOOCHEGGEER, H., SVD., *Stijene pucaju na Niragongo,* Družba Božje riječi, Zagreb, 1998., str. 83
[58] Usp. *Isto*, str. 83.
[59] Usp. *Isto*, str. 83.
[60] Usp. KIRIGIN, M., *Navedeno djelo,* str. 251.

obraćaju indirektno, a ponekad ga mole izravno. Primjerice, Pigmejci prinose prvine lova ili berbe, a novorođenče prikazuju Bogu ovim riječima: tebi stvoritelju, tebi svemogući, prikazujem ovu novu biljku, novi plod starog drva. Ti si gospodar, mi smo djeca.[61] Pleme Sara u Čadu zaziva direktno Boga i to u javnim molitvama za kišu. Zajednice koje su slabo strukturirane najčešće molitve direktno upravljaju Bogu, dok se u stabilnim zajednicama ljudi obraćaju Bogu preko posrednika.[62]

Pripadnici plemena Kikuyu i Meru u Keniji smatraju da Ngai – vrhovno Biće koje obitava na planini rado promatra djecu koja se sinovski odnosi prema njihovim precima.[63] Primjerice, u Ruandi ima pokrajina Kashenyi u kojoj se nalazi ekiitome – fikus. Pod krošnjom stabla koji stvara veliku hladovinu te ne dopušta čak ni pljusku da kišnicom ovlaži zemlju oko stabla, uvijek se okupljaju hodočasnici,vjerujući da ih tamo šalje Bog kako bi molitvom od sebe otjerali zle duhove.[64]

2. 2. Vjerovanja u Africi

U Africi postoje različita vjerovanja. Glavna vjerovanja su u: animizam, fetišizam, totemizam, magiju, vračanje, duhove, kult predaka, smrt.

2. 2. 1. Animizam

Animizam je vjerovanje da u prirodi postoje samostalna i duševna ili duhovna bića koja djeluju izvan ili iznad svega tjelesnoga, utječu na ljudski život i njime upravljaju.[65] E. B. Tylor je definirao animizam kao najstariji oblik religioznosti. Potrebno je spomenuti stariju formu religioznosti, a to je preanimizam. Preanimizam je vjerovanje prema kojemu postoji nekakva sila ili nadnaravna moć kod nekih osoba i životinja i beživotnih predmeta.[66] Moć se može prenositi s jedne na drugu osobu ili s jednog predmeta na drugi. Nadnaravna je ali nije duhovne naravi. Takva sila se naziva manitu ili mana, a označava nešto moćno, učinkovito i uspješno.[67]

---

[61] Usp. ETEROVIĆ, N., *Navedeno djelo,* str. 163.
[62] Usp. *Isto,* str. 163.
[63] Usp. ETEROVIĆ, N., *Navedeno djelo,* str. 163.
[64] Usp. GARMAZ, Ž. - SAJLER GARMAZ, M., *Naš čo'ek u Africi: hrvatski misionar u kraljevstvu planinskih gorila,* Vlastita naklada, Osijek, 2011., str. 56.
[65] Usp. *Animizam,* u: Opći religijski leksikon, ur. A. Rebić, V., Leksikografski zavod Miroslav Krleža, Zagreb, 2002., str. 38.
[66] Usp. DOGAN, N., *U potrazi za Bogom: kršćanin u postmodernom vremenu,* Teologija u Đakovu, Đakovo, 2003., str. 74.
[67] Usp. *Isto,* str. 74.

Osoba koja posjeduje manitu vrlo je cijenjena u primitivnim plemenima. Pravi animizam je sustav vjerovanja prema kojemu religiozni ljudi, posebice oni primitivni, pripisuju dušu ljudskim bićima, a potom i drugim živim bićima i beživotnim predmetima.[68] U animizmu postoje dvije vrste vjerovanja. Prva vrsta vjerovanja govori nam da je čovjek prožet animom, dušom koja je besmrtna te nakon smrti ostaje i dalje živjeti. Druga vrsta vjerovanja tumači se da osim ljudske duše u stvarnosti postoje i spiritualna bića. Animizam u sebi nosi oznaku univerzalnosti.[69]

Najrašireniji je u Kongu i smatra se primitivnim jer nema obreda, svetih knjiga, spisa i osnivača. Animisti vjeruju u duhove i ne priznaju razdvajanje duše od tijela, duha i tvari. U selu Kimbuluu postoji jedno veliko stablo koje se nalazi u samom središtu mjesta, a do stabla se može doći puteljkom. Stanovnici ispod stabla ostavljaju hranu i piće jer vjeruju da duhovi dolaze jesti i piti. Afrikanac neće reći da je duša nekakav entitet koji poslije smrti odlazi u raj ili pakao.

2. 2. 2. Totemizam

Postavlja se pitanje što je to totemizam. Riječ totem u početku je označavala rodbinsku vezu između članova određene skupine ljudi i njihova stvarnog praoca. Prvi puta se upotrijebila 1971. godine kako bi označila vjerski odnos. Rodbinska veza se kasnije proširila na životinju ili biljku od koje određena grupa crpi vlastitu opskrbu. Za totemizam možemo reći da spada u religije koje se rađaju u kontekstu zajedničkog života jedne grupe, zajednice, a posebno u rodbinskim vezama.[70] Vjeruje se u intimnu povezanost života jedne ljudske skupine, likom određene životinje. Gotovo posvuda gdje vlada totem postoji i zakon, da pripadnici istog totema ne smiju stupiti u međusobne spolne odnose.[71] U totemu pojedince prepoznajemo kao članove iste grupe, plemena, a oni sebe smatraju nasljednicima totema. Totemizam je prirodna religija gdje je oslikan praodnos čovjeka prema prirodi. Čovjekova želja u totemizmu je da postane kao priroda, ucijepi se u kozmos te tako sebe učini vječnim.[72]

[68] Usp. DOGAN, N., *Navedeno djelo,* str. 75.
[69] Usp. *Isto,* str. 75.
[70] Usp. *Isto,* str., 77. .
[71] Usp. FREUD, S., *Totem i Tabu – neke podudarnosti u duševnom životu divljaka i neurotičara,* Stari grad d.o.o., Zagreb, 2000., str. 15.
[72] Usp. DOGAN, N., *Navedeno djelo,* str. 78.

2. 2. 3. Tabu

Riječ tabu je polinezijskog podrijetla i označava nešto što je zabranjeno i nedopušteno. Smatra se da je stariji od bogova jer se pojavio prije religija.[73] Postoji nekoliko vrsta tabua, Prva vrsta tabua naziva se prirodni ili izravni tabu. On je posljedica jedne tajanstvene moći koja zahvaća osobu ili stvar. Prenesen ili indirektan tabu je druga vrsta, a on može biti naslijeđeni ili prenijet od strane svećenika.[74] Posljednja vrsta tabua je kada prethodna dva dođu do izražaja. Ciljevi tabua su razne naravi. Izravnom tabuu svrha je da: zaštiti značajne osobe kao što su poglavice, svećenici i sveti predmeti, slabe ljude da osigura protiv moćne snage svećenika i poglavica. Slijedeći cilj je da zaštiti od opasnosti koje se povezuju s dodirom leševa, zatim nudi sigurnost protiv ometanja važnih događaja koji se odnose na obrezivanje, porođaj, vjenčanje, seksualne djelatnosti.[75]

U Africi, pleme Bashi razlikuje osobne, obiteljske, seoske i kraljevske tabue. Osobni tabui: žena ne smije prekoračiti preko štapa, strijele, luka, konopa, potočića,ne smije jesti puru koju je pripremio muškarac, djevojka kao ni žena ne smiju jesti jaja jer ako ih jedu muž će oboljeti i one će roditi monstruma, zabranjeno je čupati perje s vrane, kupanje dva puta u danu, udovici oženjeni čovjek ne smije pomoći natovariti breme, ženama je zabranjeno zviždanje, odrasloj djevojci je zabranjeno da izgovara ime svoga oca, prosuti pepeo iz lule u jezero, razbijanje kamena s kojim se oštre noževi i ženi je zabranjeno staviti sirak u žitnicu odozgo.[76] U obiteljske tabue ubrajamo: mladu zaručnicu koja ne smije izgovoriti ime svoga muža sve dok ne bude imala više djece, ženama je zabranjeno zatvaranje vrata pred svojim mužem, jesti kiselo mlijeko za vrijeme mjesečnog ciklusa, imati bračni odnos kada započinje sjetva, žena koja rodi dijete s rukama ili nogama naprijed i sama postaje tabu, ako dijete dobije prvo gornji zub roditelji postaju tabu, žena ukoliko rodi blizance postaje tabu.[77] Kada je žena u blagoslovljenom stanju zabranjeno je njoj i njenom mužu dodirnuti leš. Obiteljskim tabuom se smatra još i da žena ne smije roditi u kolibi, da muškarac kojemu je umrla

[73] Usp. BUGARIN, V., *Hrvatski misionari i tradicionalna društva Afrike*, Svjetlo riječi, Sarajevo, 2014, str. 216.
[74] Usp. FREUD, S., *Navedeno djelo,* str. 16.
[75] Usp. *Isto,* str. 16.
[76] Usp. BUGARIN, V., *Navedeno djelo,* str. 220.
[77] Usp. *Isto,* str. 221.

žena ne smije jesti s drugima idući dan nakon njezine smrti, ne smije pokopati pobačeno dijete druge žene.[78]

Seoski tabui se odnose na: kokoš ukoliko ona pjeva kao pijetao te se smatra da ju treba odmah ubiti, zabranjeno je vezanje žena, muškarcima vezati ruke na leđima, bijelom zemljom mazati bedra, upotrebljavati sredstva s tržnice.[79] Posljednji tabu se naziva kraljevski tabu.

2. 2. 4. Fetišizam

Kod primitivnih naroda pronalazimo određene predmete, skulpture, biljno korijenje. Riječ *fetišizam* dolazi od portugalske riječi *feitico,* a ona označava čaranje. Kao materijalni predmeti nisu objekti religioznog čina. Religiozni se čovjek preko fetiša i njegova materijalnog oblika obraća onoj sili, duhu i božanstvu koje taj fetiš predstavlja.[80] Osim skulptura i drugih predmeta trebamo spomenuti maske, drvo, figurice, slike na platnu. Rezbarenje u drvetu predstavlja priču o selu, rad u polju, slavlja, plemensko zajedništvo i obiteljske odnose.[81] Afrikanci vole maske. Maske imaju svoje središnje mjesto u afričkoj umjetnosti, a upotrebljavaju se za obiteljska vijeća. Ona im prikriva stvarnosti na taj način mogu dočarati prisutnost duha koji nije prisutan u tijelu, nego predstavlja duh predaka. Maske u pravilu izražavaju ljudske i životinjske oblike, ali moguća je kombinacija jednog i drugog.[82]

2. 2. 5. Magija i duhovi

Kao pojava stara je više od pet tisuća godina. Magija je vjerovanje i praksa u kojoj je čovjek uvjeren kako može utjecati neposredno na prirodne sile, i snagom svojih čina može ju usmjeriti prema dobru ili zlu.[83] Afrika razlikuje dvije vrste magije: crnu i bijelu. Bijela magija redovito se prakticira kada je u pitanju opći interes. Crna magija služi interesima pojedinaca, a po njoj se traži sreća, zdravlje i osveta.[84] Teško je

[78] Usp. BUGARIN, V., *Navedeno djelo,* str. 221.
[79] Usp. *Isto,* str. 221.
[80] Usp. DOGAN, N., *Navedeno djelo,* str. 76.
[81] Usp. AŠČIĆ, M., *Afrika – misija na crnom kontinentu,* Stanek, Varaždin, 2010., str. 195.
[82] Usp. *Isto,* str. 195.
[83] Usp. DOGAN, N., *Navedeno djelo,* str. 70.
[84] Usp. BUGARIN, V., *Navedeno djelo,* str. 218.

iskorijeniti vjerovanje u crnu magiju, čarobnjaštvo i uroke. Uroci i magija su isprepleteni i djeluju na negativan način bilo namjerno ili nenamjerno djelovanjem vrača ili čarobnjaka.[85] Uz magiju dolazi i čarobnjaštvo koje poprima oblik uroka, trovanja ili fizičkih ozljeda prema nekoj drugoj osobi. Ako stvari krenu po zlu u Africi stanovnici pokušavaju otkriti uzrok, a kako bi to mogli postići obraćaju se vračarima. Vrač često djeluje ne samo kao liječnik nego su ljudima i savjetnici. Primjerice, kada u Africi ugine stoka vlasnik odlazi vraču kako bi dobio pomoć.[86]

Osim magije u Africi imamo vjerovanje u duhove. Duhovi su za razliku od božanstava duhovna bića čiji je položaj viši od statusa ljudi.[87] Povezuju se s kultovima i ritualima u crnoj Africi. Istraživači duhovne entitete nazivaju sekundarnim bogovima, genijima ili duhovima jer se upisuju u jednu etničku duhovnu hijerarhiju koja je zasnovana na samoj prirodi njihovih odnosa s čovjekom, okolinom i društvom. Na čelu panteona moći najčešće stoji heroj utemeljitelj, učitelj, vladar prvobitnog svijeta, sin nebeskog Boga i majke Zemlje ili prvi čovjek kojeg je stvorio Bog i otac ljudi.[88] U Africi razlikujemo: prirodne duhove, prirodne duhove na nebu, zemlji,ljudske duhove, duhove koji su prije umrli i oni koji su nedavno preminuli.[89] Prirodne duhove ljudi poistovjećuju s prirodnim objektima i silama. Prirodni duhovi na nebu su oni koji uključuju sunce, mjesec, zvijezde, dugu, kišu,vjetar, grmljavinu i munje.[90] Duhovi koji se poistovjećuju sa stvarima i silama zemlje nazivaju se prirodni duhovi zemlje. Ljudski duhovi predstavljaju muškarci, žene i djeca i mnogi od njih se pojavljuju u legendama i mitovima. One osobe koje se ne pamte kakve su bile u ljudskom obliku nazivamo duhovima onih koji su davno preminuli. Duhovi koji su nedavno preminuli su oni koji posjećuju obitelj na području gdje su živjeli u ljudskom obliku. Rođacima se pojavljuju u vizijama ili snovima.[91]

[85] Usp. PERIĆ, I., *Duhovi i magija*, u: Svjetlo riječi, 367 (2013.), I, str. 52
[86] Usp. BUGARIN, V., *Navedeno djelo,* str. 218.
[87] Usp. ETEROVIĆ, N., *Navedeno djelo* , str. 38.
[88] Usp. POUPARD, P., *Navedeno djelo,* str. 82.
[89] Usp. PERIĆ, I., *Navedeno djelo,* str. 53.
[90] Usp. *Isto*, str. 53.
[91] Usp. *Isto*, str. 55

2. 2. 6. Smrt u Africi

Afrikanci smatraju da se nikako ne može umrijeti prirodnom smrću. Kada netko umre, umro je zato što ga je netko drugi urekao. Afrikanci kažu: umire se samo nečijim čaranjem.[92] Primjerice, jednom udovcu je umrla žena i on se nalazi u nedoumici hoće li poštovati animistički običaj ili se ponašati u skladu s kršćanskim načelima. Prema tradicionalnom vjerovanju, članovi obitelji moraju pokupiti pokojnikove stvari iz kuće uz odgovarajući ritual i trebaju se zadovoljiti dijelom uroda iz polja. Ako se ne pridržava takva vrsta običaja duh pokojnika može nanijeti zlo članovima obitelji i susjedima.[93] Kult mrtvih se nalazi u obiteljskoj tradiciji. Ne smijemo izostaviti ceremoniju ukapanja mrtvih jer o njoj ovisi da li će pokojnik postati predak. Vjerovalo se da ppkojnik i dalje živi i zato su se njegovi posmrtni ostaci morali obojiti crvenom bojom. Pri zakapanju sipao se po tijelima crveni oker, u tekućini ili prahu. [94]

Ruanđani, nažalost u prosjeku žive kratko u usporedbi sa zemljama Europe. Prosječan životni vijek je nešto preko 63 godine i u Ruandi se živi petnaestak godina manje nego u Europi.[95] Stanovnici Ugande žive oko pet godina kraće, a u Burundiju prosječan čovjek živi oko deset godina kraće. U Demokratskoj Republici Kongo životni vijek je četrnaest godina kraći. U Ruandi se smrt shvaća kao dio života. Uz smrt trebamo spomenuti i groblja. Prije su se ljudi u Africi sahranjivali u svojim dvorištima, ali je to sada zabranjeno i sve se sahrane vode na groblju. Stanovnici kako bi odali počast pokojniku ostavljaju sve poslove i odlaze na sahranu.[96] Na sahranu se uvijek oblači svečano, a sam obred je kao i kod nas. U Ruandi se također ostavlja cvijeće na grobovima, ali postoji jedna razlika kada se radi o grobnicama. Grobnice su popločene keramičkim pločicama.[97]

---

[92] Usp. GARMAZ, Ž. - SAJLER GARMAZ, M., *Navedeno djelo*, str. 42.
[93] Usp. PERIĆ, I., *Život protkan obredima*, u: Svjetlo riječi, 364-365 (2013.), I., str. 53.
[94] Usp. DONINI, A., *Pregled povijesti religija*, Naprijed, Zagreb, 1964., str. 24.
[95] Usp. ANIĆ DEJAN, *Svaka smrt se doživljava kao posljedica „viših sila“*, (11. kolovoza 2014.), u: http://www.vjeko-rwanda.info/hr/dnevni-kivumu/650-svaka-smrt-se-dozivljava-kao-posljedica-visih-sila, (13. kolovoza 2015.)
[96] Usp. ANIĆ DEJAN, *Svaka smrt se doživljava kao posljedica „viših sila“*, (11. kolovoza 2014.), u: http://www.vjeko-rwanda.info/hr/dnevni-kivumu/650-svaka-smrt-se-dozivljava-kao-posljedica-visih-sila, (13. kolovoza 2015.)
[97] Usp. *Isto*, (13. kolovoza 2015.)

2. 2. 7. Ostala vjerovanja u Africi

U Africi osim glavnih vjerovanja postoje i neka druga vjerovanja. Duboka vjerovanja u Africi odnose se na zazivače kiša,noćne plesače, ženu koja je umrla nevina ne smije se sahraniti.

Ugandski svećenici vjeruju u zazivače kiša. Za njih je Ruhanga stvoritelj svega zemaljskoga i nebeskog.[98] Vjerovanje u noćne plesače može se opisati kao bacanje uroka. U Ruandi ako netko nekome želi nanijeti zlo unajmiti će noćne plesače koji će plesati goli oko kuće. Noćni plesači vjeruju u postizanje blagoslova i zaštitu napretka koje kradu od drugih ljudi.[99] Primjerice, susjedova djeca su u školi bistra, a djeca od noćnih plesača tupava. Noćni plesač će učiniti sve da susjedova djeca izgube inteligenciju plešući oko kuće kako bi njihova djeca mogla dobiti inteligenciju. Odjeveni su uvijek u dronjke i suho lišće banane kako ih nitko ne bi mogao otkriti. Noćni plesači mogu i tijekom dana plesati.[100] Primjerice, ako netko ima lijep vrt proći će pored njega i ubrati će zrno te ga baciti. Ovo rade najčešće iz ljubomore jer je njihovo sjeme siromašno. Posljednje duboko vjerovanje odnosi se na ženu koja je umrla nevina i ne smije biti pokopana.[101] Žena će biti pokopana tek kada ju nekoliko muškaraca razdjeviči.

2. 3. Mit, obred i rituali

Mitovi su pripovijesti o istinama koje se ne mogu izraziti na drugi način. Riječ mit možemo definirati kao gledanje na stvarnost koju je nadnaravna sila stvorila i pozvala u opstojnost.[102] On je u sebi sakralan, religiozan i često je povezan s religioznim obredima.[103] Mitovi otkivaju kreativnu aktivnost nadnaravnih bića i njihovo djelovanje. Uvijek treba imati svoju potvrdu u stvarnosti koju čovjek može iskusiti i to nam govori da mit ne može biti ideologija, a ni teorija. Ne smijemo ga identificirati sa nadnaravnom silom.

U Africi također postoje mitovi. Primjerice, mit Buna odnosi se na kukurikanje i dozivanje sunca. Nakon trećeg kukurikanja sunce počinje izlaziti. Afrikanci jutarnje

[98] Usp. GARMAZ, Ž. - SAJLER GARMAZ, M., *Navedeno djelo,* str. 57.
[99] Usp. *Isto,* str. 57.
[100] Usp. *Isto,* str. 57.
[101] Usp. *Isto,* str. 59
[102] Usp. DOGAN, N., *Navedeno djelo,* str. 81.
[103] Usp. *Isto,* str. 81.

sunce nazivaju Vuna, a ono u podne se naziva Mbil. Narod Yaka nam govori o mitu prve žene. Prva žena je otišla Bogu kako bi mu postavila pitanje: tko je gazda u braku, muž ili žena? Bog je dopustio ženi da ima prvotnu, ali se ipak ona odlučila skrivati iza muža. Skrivanjem iza muža žena je na taj način sama sebi odredila drugotnu ulogu u braku. [104]

Osim mitova trebamo još spomenuti i obrede. Od svih izražajnih oblika religija se najbolje i najsnažnije izražava kroz obrede, koji su u svojoj simbolici u stvari razlaganje i tumačenje sadržaja određenog vjerovanja.[105] Obred je čin religioznog čovjeka u kojem se predstavlja vidljivi red simbola kojima su izraženi ponašanje i i osjećaji religioznog čovjeka.[106] Primjerice, u Africi imamo obred ozdravljenja u kojem posebno mjesto zauzima egzorcizam. Primjenom egzorcizma pokušava se istjerati duh smrti.[107] Značajnu ulogu u obredima ima riječ, molitva, prostor i vrijeme. Prostor i vrijeme su ključni elementi jer određuju u koje se vrijeme obred obavlja. Osim ovog obreda, trebamo spomenuti svadbeni obred. U svadbenom obredu zaručnica mora ispovijedati svojoj baki svoje odnose sa zabranjenim ljubavnicima. Za vrijeme ispovijedi, baka i zaručnica moraju sjediti na obali rijeke koja teče od istoka prema zapadu.[108]

Uz obrede trebamo spomenuti i rituale. Primjerice, ritualno pijenje predstavlja oblik uspostavljanja mira i prijateljskih veza.[109] Uspostavljanje mira i prijateljskih veza usmjereno je prema sjedinjenju. Narod Dingo koristi ritual pijenja pokojnog djeda. Kosti pokojnog djeda moraju se iskopati i spaliti, a pepeo koji je ostao stavlja se u palmino vino.[110] U Africi postoji ritual plodnosti koji se odnosi na ženu koja je nakon smrti djeteta izgubila plodnost. Nakon smrti djeteta ženi se javlja želja za plodnošću. Primjerice, žena da bi ostala ponovno plodna mora napraviti ritual na grobu pretka.[111] Ako ritual pretka ne uspije mora se otkopati mrtvo dijete. Mrtvo dijete se spaljuje i dobiva se plodonosan prah kojim se treba posipati majčina utroba. Ako uspije ova ceremonija, dijete dobiva ime Plodni prah.[112]

---

[104] Usp. HOOCHEGGEER, H., SVD., *Navedeno djelo,* str. 84.
[105] Usp. DOGAN, N., *Navedeno djelo,* str. 84.
[106] Usp. *Isto,* str. 85.
[107] Usp. HOOCHEGGEER, H., SVD., *Navedeno djelo,* str. 82.
[108] Usp. *Isto,* str. 89.
[109] Usp. HOOCHEGGEER, H., SVD., *Navedeno djelo,* str. 89.
[110] Usp. *Isto,* str. 89.
[111] Usp. *Isto,* str. 87.
[112] Usp. HOOCHEGGEER, H., SVD., str. 88.

2. 4. Harmonija svijeta kod Afrikanaca

Afrikanci žele živjeti u harmoniji s prirodom. Harmonija se uspostavlja s cjelokupnim životom. Postoje četiri vrste harmonije, a to su: harmonija s čovjekom, harmonija sa životinjskim svijetom, harmonija s biljnim svijetom i harmonija sa zemljom i elementima prirode.

Prva se naziva harmonija s čovjekom. Afrikanci vjeruju da između čovjeka i čovjeka, čovjeka i prirode, čovjeka i Boga postoji međudjelovanje. Oni smatraju da pojedinac i druge sile uzajamno djeluju jedna na drugu.[113] Čovjek izravno i neposredno stvara ontološku etiku međusobnog poštovanja između čovjeka i čovjeka i čovjeka i prirode. Harmonija sa životinjskim svijetom odnosi se na mitove koji nam govore o nastanku obitelji ili plemena.[114] Treća harmonija nosi naziv harmonija s biljnim svijetom. Ona je povezana sa stablima plodnosti.[115] Postoji unutarnji odnos prema biljci koja ljudima služi za hranu ali prožima i čovjekov društveni život te vjerske sadržaje. U Africi postoji harmonija sa zemljom i elementima prirode. Postavlja se pitanje što je priroda? Priroda je za Afrikanca svijet različitih životnih sila.[116] Zemljoradnici shvaćaju zemlju kao živo božanstvo i ona je povezana sa plodnošću. Zemlja se smatra svetom jer daje i oduzima život.[117] Zrak predstavlja sveta mjesta koja su povezana s drvećem i svetom šumom. Voda je neophodna za život i često predstavlja simbol obnove i uskrsnuća. Primjerice, ribari obavljaju obrede uz more kako bi im ulov bio bolji.[118]

U ovom poglavlju obradila sam religioznost crne Afrike. Prvi dio naziva se poimanje Boga u Africi i obuhvaća dva podnaslova. U njemu sam opisala na koji način Afrikanci mogu shvatiti Boga. Afrikanci Boga najčešće shvaćaju na temelju predodžbi. Drugi dio ovog poglavlja naziva se Vjerovanje u Africi, i ono obuhvaća sedam podnaslova. Prvi podnaslov govori o animizmu. Vjerovanje u totemizam objasnila sam u drugom podnaslovu, a u trećem sam govorila o vjerovanju u tabu. Četvrti podnaslov nosi naziv fetišizam. Zanimljivo je to što Afrikanci prikazuju svoje vjerovanje preko

---

[113] Usp. ETEROVIĆ, N., *Navedeno djelo,* str. 32.
[114] Usp. *Isto,* str. 32.
[115] Usp. *Isto,* str. 33.
[116] Usp. ONIANG'O, CLEMENT M. . P., *Odnos prema prirodi, vremenu i individualnosti kao temelj afričkog pojma sklada i mira,* u: Čemu, 4 (1997.), IX, str. 96.
[117] Usp. ONIANG'O, CLEMENT M. . P., *Navedeno djelo,* str. 96.
[118] Usp. ETEROVIĆ, N., *Navedeno djelo,* str. 32.

različitih simbola, figurica i maski. O vjerovanju u magiju i duhove opisala sam u petom podnaslovu. U šestom podnaslovu obradila sam smrt u Africi, a u posljednjem sam prikazala ostala vjerovanja u Africi.

Afrika je plodan prostor za širenje religija. U Africi su ljudi otvoreni i ne posjeduju neku svoju tradiciju. Zahvaljujući misionarima koji djeluju u različitim krajevima Afrike stanovništvo je prihvatilo kršćanstvo. Primjerice, u Keniji ima 50 % kršćana, postoje različite sljedbe poput Pentekostalnih crkava. Osim kršćanstva, stanovnici Afrike se još uvijek drže tradicionalnih afričkih vjerovanja. Također, u Africi možemo pronaći i razna plemena koja nisu promijenila svoje vjerovanje i način života. Moje je mišljenje da bi se u Africi trebalo više proširiti kršćanstvo, jer postoje krajevi u kojima ne djeluju misionari i stanovništvo nije u mogućnosti čuti Radosnu vijest.

3. DEMOKRATSKA REPUBLIKA KONGO

U prvom ću dijelu ovog poglavlja obraditi povijest Demokratske Republike Kongo. U Demokratskoj su Republici Kongo ljudi ubijeni zbog belgijske okrutnosti. Sukobi i ratovi još uvijek nisu prestali, a razlog sukoba i ratova je veliko bogatstvo države. Zemlja je bogata rudom, bakrom, zlatom, dijamantima, ebano-vinom, naftom i kavom. U drugom ću dijelu govoriti o kongoanskim mučenicima. Prvi je podnaslov u drugom djelu posvećen blaženom Izidoru Bakanji, a drugi časnoj sestri Klementini Anuarite.

Demokratska je Republika Kongo država u središnjoj Africi. Nalazi se između Srednjoafričke Republike i Južnog Sudana na sjeveru, Ugande, Ruande i Burundija na istoku, Zambije na jugoistoku i jugu, Angole na jugu i jugozapadu te Republike Kongo na zapadu i sjeverozapadu.[119] Glavni je grad Demokratske Republike Kongo Kinshasa. Rijeka je Kongo druga po duljini u Africi. Ona je plemenima pružala siguran izvor hrane. Tvore ju dva izvorišna toka: Luapula i Lualabla.[120] Stanovništvo je podijeljeno na više od 300 etničkih skupina. Najbrojniji su stanovnici stanovnici skupine Bantu i oni zauzimaju najveći dio teritorija. Na sjeveroistoku zemlje žive Niloti. Glavne skupine tvore pripadnici naroda Luba (Baluba) 18 %, Kongo (Bakongo) 16,1%, Mongo 13,5%,

[119] Usp. BUGARIN, V., *Navedeno djelo,* str. 75.
[120] Usp. AŠČIĆ, M., *Navedeno djelo,* str. 25.

Ruanda 10,3%, Azande 6,1%, Bangi i Nagale 5,8%, Rundi 3,8%, Teke 2,8%, Boa 2,3%, Chokwe 1,8 %, Lugbara 1,6%, Banda 1,4%.[121] Službeni je jezik u Kongu francuski, a ostali jezici su: svahili, lingala, luba, mongo. Stanovnici su uglavnom kršćani. Katolika ima oko 50%, protestanata 20%, kimbanguista 10%, muslimana 10%,.

3. 1. Povijest Demokratske Republike Kongo

U 9. su stoljeću s južne strane ekvatora postojala kraljevstva: Kongo, Lunda i Luba. Portugalac je Diego Cao 1482. godine otkrio ušće rijeke Kongo te je nazvao Jaka rijeka. Nakon njegove smrti dolazi na vlast Alfonso I. U vrijeme vladavine Alfonsa I započinje širenje kršćanstva. Kapucini su bili prvi misionari koji su došli u Kongo. U Kongo je od 1945. pa sve do 1820. godine pristiglo oko 434 misionara, a uspjelo ih je preživjeti 218. Uzrok je smrti bila malarija jer u to vrijeme nije bilo lijeka za tu bolest. Razdoblje se od 1491. do 1834. godine naziva Prva evangelizacija Konga. Papa je Pavao VI. nazvao Kongo prvorođena kći Crkve u crnoj Africi. Na berlinskom je kongresu koji je trajao od 1884. do 1885. godine odlučeno da se Kongo preda belgijskom kralju Leopoldu II.[122] Leopold je II. na berlinskom kongresu uspostavio Nezavisnu Državu Kongo. Tijekom Leopoldove je vladavine u Kongu bilo ubijeno između 7 i 13 milijuna ljudi. Zbog pritiska svjetskih sila, nehumanog upravljanja i iskorištavanja robova, Kongo je 1908. godine promijenio ime u Belgijski Kongo. Godine je 1960. Kongo postao samostalna država. Svoju samostalnost nije dugo imao. Nakon samostalnosti su se dogodile brojne pobune i podjele koje su uništile državu. General je Joseph Desire Mobutu 1965. godine izvršio državni udar i tako došao na vlast.[123]

Godine 1971. general Joseph mijenja ime države Kongo u Zair. Za vrijeme je njegove vladavine bilo zabranjeno nositi zapadnjačku odjeću, kravatu te upotrebljavati riječ gospodin. Umjesto riječi gospodin upotrebljavala se riječ građanin. Stanovnici su se morali odreći kršćanskih imena i uzeti afrička imena. Kongonaski su Tutsiji koji su bili naoružani od suplemenika iz Ruande, organizirali vojnu organizaciju *Alliance of Democratic Forces for Liberation of Congo (ADFL).* [124] Na čelu je organizacije bio

[121] Usp. BUGARIN, V., *Navedeno djelo,* str. 76.
[122] Usp. BUGARIN, V., *Navedeno djelo,* str. 76.
[123] Usp. VUKUŠIĆ, A., *Stopama misionara u Africi,* Vlastita naklada, Šibenik , 2012., str. 20.
[124] Usp. BUGARIN, V., *Navedeno djelo,* str. 78.

Laurent Kabilo. Vojna je organizacija pružila snažan otpor Mobutovim snagama i time je započeo prvi kongoanski rat. Kabilin je pokret 1997. godine pobijedio nakon što je pao glavni grad Kinshase. Laurent se Kabila nakon pobjede proglasio državnim poglavarom i zemlja je tada ponovno preimenovana u Demokratsku Republiku Kongo.[125] Podržavale su ga zapadne sile i afrički saveznici. Ubrzo je došao u sukob sa zapadnim silama i afričkim saveznicima zbog toga što je spriječio istragu o pokolju *ADFL – a* nad Hutuima. Protiv Kabile su se sukobile Ruanda i Uganda, a 1998. godine dolazi do drugog kongonaskog rata. Drugi je kongoanski rat bio najveći rat u afričkoj povijesti. Rat je službeno završio 2003. godine. Ruandski je Tutski režim zbog javnog upravljanja Kongom izazvao veliko nezadovoljstvo i ogorčenje većine lokalnog stanovništva. Godine je 2001. bio je izvršen atentat na Laurenta Kabilu i na njegovo mjesto dolazi Joseph Kabila koji je trenutno predsjednik Demokratske Republike Kongo.

3. 2. Kongoanski mučenici

U ovom ću dijelu rada obraditi kongoanske mučenike. Kongoanski mučenici su: blaženi Izidor Bakanja i časna sestra Klementina Anuarite Nengapeta. Prvi podnaslov govori o blaženom Izidoru Bakanji koji je svojom marljivošću i upornošću branio svoju vjeru u Isusa Krista. Drugi podnaslov govori o časnoj sestri Klementini Anuarite koja je također branila svoju vjeru u Isusa Krista i zbog toga je bila ubijena.

3. 2. 1. Blaženi Izidor Bakanja

Izidor Bakanja rođen je u Bokendela – Mbilankambi, u Kongu, između 1880. 1890. godine.[126] Pripadao je etničkoj skupini Boangi. U Mbandaku je otišao kako bi pronašao posao. Tamo je dobio posao pomoćnog zidara. Kao pomoćni zidar često je bio u društvu kršćana. Jednoga ih je dana zamolio da ga prime u njihovu zajednicu jer je htio postati kršćanin. Izidor je kršten 6. svibnja 1906, a toga je dana primio i škapular Gospe Karmelske.[127] Prvu je svetu Pričest primio 8. kolovoza 1907. godine.[128] Na

[125] Usp. BUGARIN, V., *Navedeno djelo,* str. 78.
[126] Usp. SINGBO, O., *Bl. Izidor Bakanja – svjedok vjere*, u: Radosna vijest, 464 (2014.), VI., str. 21.
[127] Usp. *Isto*, str. 21.

poslu mu je istekao radni ugovor i bio je prisiljen vratiti se u svoje selo. Nakon nekog vremena odlazi u Busiru i tamo dobiva posao. U Busiri je radio kao kućni pomoćnik na plantaži kod jedne belgijske obitelji. Belgijska se obitelj Reynders odlučila preseliti u Ikili, a Izidor je otišao s njima. U Ikiliju je bio Belgijanac Van Cauter koji je također imao svoju plantažu. Izidor je dobio posao na plantaži kod Van Cautera.. Belgijanac Van Cauter je bio teške naravi i nije podnosio kršćane. Na plantaži je Izidor upoznao puno ljudi koje je htio poučiti kršćanstvu. Izidoru je Van Cauter zabranio da poučava radnike o kršćanstvu.[129] Jednoga je dana Van Cauter ugledao medaljicu na Izidorovom vratu. Naredio mu je da to odmah baci, jer nije htio vidjeti ništa što nose kršćani. Van Cauter mu je rekao: „Ako to još jednom vidim kod tebe, doživjet ćeš svašta!“[130] On se nije obazirao na to, ali idući dan kada je posluživao ručak kod obitelji Reynders ponovno je doživio neugodnost. Gost je na ručku bio upravitelj Van Cauter. On je ponovno zamijetio da Izidor ima medaljicu oko vrata. Okrutni je Van Cauter odlučio kazniti Izidora bičevanjem. Naredio je da ga se izbičuje s 25 udaraca. Nakon bičevanja, toga istoga dana, Van je Cauter pronašao Izidora s krunicom u ruci. Ponovno je naredio da ga se izbičuje, ali ovoga puta do krvi.

Upravitelj je uzeo medaljicu Izidoru i ostavio ga je da leži polumrtav na tlu. Izidor je Bakanja završio u zatvoru, a njegovi su mu prijatelji morali potajno donositi hranu i vodu jer je Van Cauter zabranio da mu se išta donosi.[131] Nakon izlaska iz zatvora na njega je naišao jedan misionar. On je upitao Izidora zašto ga zlostavljaju, a on mu je odgovorio kako je htio biti katehist i poučavati radnike na plantaži o kršćanstvu. Zbog silnih udaraca koje je primio, Izidor se više nije mogao kretati i njegovi su ga prijatelji njegovali. Njegovo se stanje pogoršavalo iz dana u dan. Preminuo je 15. kolovoza 1909. godine, a papa ga je Ivan Pavao II. 24. travnja 1994. godine proglasio blaženim tijekom održavanja Prve afričke sinode u Rimu. [132]

---

[128] Usp. *Isto*, str. 21.
[129] Usp. VUKUŠIĆ, A., *Navedeno djelo,* str. 22.
[130] Usp. *Isto*, str. 22.
[131] Usp. SINGBO, O., *Navedeno djelo,* str. 21.
[132] Usp. *Isto*, str. 21.

3. 2. 2. Časna sestra Klementina Anuarite Nengapeta

Časna je sestra Klementina Anuarite Nengapeta rođena 29. prosinca 1939. godine u gradu Wamba. Pripadala je plemenu Wabudu. Otac joj se zvao Amisi Batsuru Batobobo, a majka Isude Julienne.[133] Obitelj je imala šestero djece, a Klementina je Anuarite bila četvrto dijete u obitelji. Otac joj je bio vojnik te je svoju obitelj napustio. Na krštenju je dobila ime Anuarite što znači ona koja se smije ratu. Anuarite je bila krštena dva puta jer joj se izgubio krsni list. Kada se krstila drugi puta, na krštenju je uzela ime Alfonsina.[134] Osnovnu školu je završila kod katolika i položila je državni ispit. U redovnice je sv. Obitelji je otišla kada je imala 16 godina. Položila je vječne zavjete i nakon toga uzima ime s. Marija – Klementina. Završila je srednju školu i dobila je diplomu kako bi mogla biti učiteljica. Godine 1964. je pleme Simba –Lav je podiglo ustanak protiv režima. Oni su posebno bili protiv misionara. U studenom su došli kamionom i naredili da sve sestre pođu u Isiro. [135] Sestre su u kamionu molile krunicu, a u jednom je trenutku pleme Simba – Lav naredilo da se zaustavi kamion. Bilo im je naređeno da odbace sve religiozne predmete, a one su to odbile. Sestra je Klementina imala sa sobom mali Gospin kipić kojega je uspjela spasiti.

U Isiru su vođe ustanka Ngalo i Olombe tražili dvije sestre koje će biti priložnice. Nitko od sestara to nije htio. Vođe ustanka su izabrale sestru Klementinu Anuarite i sestru Bokumu. Počeli su ih tući, a jedan je od vođa ustanka prostrijelio ruku sestre Anuarite. Svojim su vojnicima naredili da ubiju sestru Klementinu. Sestru su Klementinu Anuarite izboli noževima. Sestre su je uspjele unijeti u kuću, ali je nažalost umrla na njihovim rukama. Tijelo su sestre Klementine nakon ustanka ekshumirali, a sestre su je kasnije prenijele u matičnu kuću gdje su je pokopali. Papa je Ivan Pavao II. sestru Anuaritu proglasio blaženom 15. .kolovoza 1985. godine.[136]

---

[133] Usp. WAY, Y., *‚Anuarite Nengapeta Marie- Clementine 1939. to 1964.*, (2011.), u: http://www.dacb.org/stories/demrepcongo/anuarite_mc.html, (17. rujna 2015.)
[134] Usp. VUKUŠIĆ, A., *Navedeno djelo,* str. 24
[135] Usp. *Isto*, str. 24.
[136] Usp. *Isto*, str. *24.*

3. 3. Djelovanje misionara na području Demokratske Republike Kongo

Hrvatski misionari u Kongu pripadaju uglavnom redu franjevačkih provincija: Uznesenja Blažene Djevice Marije sa sjedištem u Mostaru, Presvetog Otkupitelja iz Splita i sv. Jeronima iz Zadra.[137] Franjevci iz provincije Uznesenja Blažene Djevice Marije u Kongu djeluju od 1968. godine. Godine 1968. u Kongo dolazi fra Blago Brkić iz Širokog Brijega koji je u misijama ostao do 1993. godine. Fra Blagi su se kasnije pridružili: fra Ante Ivanković, fra Ante Kutleša, fra Filip Sučić, fra Pere Čuić i fra Stojan Zrno.[138] Franjevci iz provincije Presvetog Otkupitelja djeluju u pokrajini južni Kivu koja se nalazi uz granicu s Ruandom na istoku zemlje. U misiju Burhale 1970. godine dolaze franjevci splitske provincije. To su bili: fra Dujo Munivrana i fra Mirko Grgat. Ubrzo su im se pridružili još: fra Ivan Dragušica, fra Ilija Barišić, fra Božo Čurčija i fra Ivan Jukić.[139]

Prema ugovoru između mjesne nadbiskupije i franjevačke provincije u veljači je 1974. godine otvorena nova misija Cibanda – Mulagi koja se nalazi u pokrajini Luhwinja. [140] Godine 1980. u pokrajinu Cibanda – Mulagi dolaze: fra Drago Gverić i fra Ante Vukušić. Godine 1986. pridružuje im se fra Stjepan Damjanović, a 1994. godine dolaze još fra Miro Ančić i fra Damir Šošić.[141] Školske sestre franjevke Krista Kralja koje pripadaju Provinciji Presvetog Srca Isusova sa sjedištem u Splitu. U Kongu djeluju na područjima Luhwinja, Burhiny i Kaziba. Prve misionarke u Kongo dolaze u rujnu 1974. godine, a to su bile: s. Romana Baković, s. Erika Dadić, s. Blaženka Barun, s. Mislava Prkić, s Mirabilis višić i s. Večenega Dovranić.[142] U gradu Bukavu djeluje osam hrvatskih redovnica, a to su: s. Blaženka Barun, s. Erika Dadić, s. Ivka Piplović, s. Mirjam Penić, s. Mirabilis Višić, s. Mislava Prkić, s. Romana Baković i s. Samuela Šimunović.[143]

[137] Usp. BUGARIN, V., *Navedeno djelo,* str. 85.
[138] Usp. *Isto,* str. 85.
[139] Usp. BUGARIN, V., *Navedeno djelo,* str. 86.
[140] Usp. *Isto,* str. 86.
[141] Usp. VUKUŠIĆ, A., *Navedeno djelo,* str. 30.
[142] Usp. BUGARIN, V., *Navedeno djelo,* str. 87.
[143] Usp. *Isto,* str. 87.

3. 4. Župe na području Demokratske Republike Kongo

U Demokratskoj Republici Kongo ima osam biskupija. Franjevci djeluju na području tri biskupije gdje su osnovali župe. U ovome ću djelu rada obraditi župu Kibula koja pripada biskupiji Kamina te župu Kimbulu u pokrajini Sjeverni Kivu koja pripada biskupiji Butembo – Beni.

3. 4. 1. Župa Kibula

Župa Kibula pripada biskupiji Kamina i nalazi se u jugoistočnom dijelu zemlje. Župnik je ove župe fra Pero Čuić.[144] Fra Pero Čuić u misiji Kibula djeluje od 2000. godine. Belgijski franjevci flamenske provincije započeli su 1918. godine evangelizaciju na području biskupije Kamina. Biskupija je Kamina osnovana 1971. godine i ujedno za prvog biskupa dobila domaćeg sina – mons. Barthelemya Malungu.[145] Ona broji oko 1,4 milijuna stanovnika, od kojih je 400 000 katolika. Unutar biskupije se nalazi 30 župa. Posebno trebamo istaknuti prevoditeljski rad fra Blage Brkića koji je zajedno sa svojim suradnicima preveo Bibliju na domaći jezik kibula.[146] U sjedištu se misije nalaze se osnovna katolička škola i srednja škola. Obrazovanje u obje škole traje šest godina. U župi se svakoga dana slavi sveta misa u šest sati ujutro. Slavlje je mise trenutno u proširenoj dvorani koja služi kao privremeni bogoslužni prostor. U misiji još uvijek nije izgrađena župna crkva. Na misnom slavlju bude oko 150 vjernika, a među njima se nalaze i katekumeni. Katekumeni su najčešće djeca, odrasli, a i stariji.

[144] Usp. ČUIĆ, P., *Misionarovi pohodi donose pomirenje i zajedništvo,* u: Radosna vijest 478 (2015.) IX., str. 6
[145] Usp. ČUIĆ, P., *Isto,* str. 6.
[146] Usp. *Isto,* str. 6.

3. 4. 2. Župa Kimbulu

Misija je Kimbulu udaljena 35 km od biskupije Butembe. U ovoj misiji djeluje misionar fra Ilija Barišić. Misionar fra Ilija Barišić je franjevac Zadarske franjevačke provincije sv. Jeronima. Od kolovoza je 2005. godine Fra Ilija je započeo s osnivanjem župe u Kimbulu. Župa Kimbulu pripada biskupiji Butembo.[147] S pripadajućim zaseocima ima oko 30. 000 stanovnika.[148] Od toga je katolika 13 do 14 tisuća, a ostalo su animisti ili pripadnici raznih sekti.[149]

Na ovome području gdje se nalazi fra Ilija ljudi, žive u okruglim ili kvadratnim kolibama. Dan u misiji započinje u šest sati ujutro. U šest sati ujutro fra Ilija započinje zajedničku molitvu sa svojim narodom. Selo je ograničeno zbog velikih farmi. Stanovništvo je zaposleno na velikim farmama koje drže bogati vlasnici. Oni ne mogu ostvariti dobit na tim farmama jer sve ono što zarade dobivaju vlasnici farme.[150] Zbog tog velikog problema stanovnici su prisiljeni raditi u polju i u šumi tražiti zlato i dijamante kako bi mogli prehraniti svoju obitelj.[151] Ljudi se na ovom području Konga bave uzgojem kinina, a to je biljka koja uspješno liječi malariju, uzgojem čaja, papaja, kave. U selu se Kimbulu primjerice školuje oko 20-30% djece. Roditelji ne mogu u školu poslati svako dijete jer godišnja školarina iznosi oko 100 dolara, dok dnevna plaća je oko 1 dolar. Mnogi ne mogu ići na fakultet jer jedna godina fakulteta stoji od 200 do 400 dolara. Školovanje jednog djeteta u Kimbulu je iznosi oko 5o eura za osnovnu školu. Za srednju školu je potrebno izdvojiti oko 100, a za fakultet 300 eura.[152]

[147] Usp. BARIŠIĆ, I., *Kimbulu – zaboravljeno središte zemlje*, u: Radosna vijest 389 (2007.), IX., str. 10.
[148] Usp. *Isto*, str. 11.
[149] Usp. *Kongoanska misija fra Ilije Barišića*, Miro Aščić (režiser), Miro Aščić (tekst), Franjevačka Provincija sv. Jeronima (producent), Franjevačka Provincija sv. Jeronima, Zadar, 2010.
[150] Usp. *Isto*
[151] Usp. AŠČIĆ, M., *Navedeno djelo*, str. 81.
[152] Usp. AŠĆIĆ, M., *Navedeno djelo*, str. 160.

3. 5. Život u Demokratskoj Republici Kongo

Demokratska je Republika Kongo siromašna i nerazvijena zemlja. Rat je u ovoj državi službeno završio, ali sukobi traju još uvijek. Zapuštene su vodovodne mreže kao i mreže telefonske linije. Nakon rata se mogu uočiti posljedice. Najuočljivije su posljedice rata u Kongu su ogromno siromaštvo, tuga koja se uvukla u obitelji zbog brojnih ubojstava, nepostojanje infrastrukture i te bilo kakve socijalne pomoći.[153] Industrija u ovoj državi ne postoji. Na sjeveroistoku Konga u gradu Batembo koji ima više od pola milijuna stanovnika, ne postoji infrastruktura, struja, kanalizacija, pošta, ceste. Djetinjstvo u državi traje vrlo kratko zbog toga što moraju već od najranije dobi ići raditi u polje. Poljoprivreda je jedini način preživljavanja i stoga misionari poučavaju lokalno stanovništvo naprednim tehnikama poljoprivrede.

Glavne su namirnice u ovoj zemlji: ananas, papaja, kukuruz, slatki krumpir i manioka. Kruh ne mogu nabaviti. Zemlja je dosta prilično plodna. Sve ono što posiju moraju prodati kako bi mogli prehraniti svoju obitelj. Postoji vrlo važan problem koji se odnosi na zemlju, a to je da stanovnici nisu vlasnici zemlje. Zemlju drže bogati vlasnici koji ju najčešće prodaju nekom drugom i zbog toga je lokalno stanovništvo prisiljeno ići u šumu po zlato i dijamante.

Osim gladi i siromaštva veliki problem predstavljaju osobe s posebnim potrebama. U Kongu ne postoje ustanove koje bi se brinule za osobe s posebnim potrebama. Brigu o osobama s posebnim potrebama preuzeli su također i misionari.[154] Fra Ante je Kutleša 2004. godine u mjestu Kamina otvorio Centar za hendikepirane osobe. Uz centar se nalazi i zanatska škola gdje su učitelji i učiteljice također osobe s posebnim potrebama. Postoji različit nastavni program koji ovisi o mogućnosti djece. Učenici sami izrađuju bicikle, tricikle, proteze.[155] Djevojčice u centru uče krojački zanat, a dječaci postolarski zanat.

Sustav obrazovanja u D. R. Kongu je takav da se svaki semestar od osnovne pa sve do srednje škole i fakulteta mora plaćati. Mnogi roditelji svojoj djeci ne mogu priuštiti školovanje. Fra Ilija Barišić je omogućio djeci školovanje uz pomoć projekta koji se naziva Misijsko kumstvo. Projekt se Misijsko kumstvo temelji na dobrovoljnim prilozima kumova iz Hrvatske i Bosne i Hercegovine. Novčana se pomoć koju kumovi,

[153] Usp. BUGARIN, V., *Navedeno djelo,* str. 108.
[154] Usp. *Isto,* str. 109.
[155] Usp. BUGARIN, V., *Navedeno djelo* , str. 110.

šalju odnosi na plaćanje školarine za dijete kumče, kupovinu školskih uniformi i školskog pribora te najnužniju pomoć u osnovnim sredstvima za život.[156] Za školovanje je jednog djeteta u osnovnoškolskom obrazovanju tijekom školske godine potrebno izdvojiti 50 eura, a za obrazovanje u srednjoj školi 100 eura. Visokoškolsko obrazovanje košta 300 eura.[157]

U ovoj zemlji također možemo naići na djecu koja su napuštena i nalaze se na ulici. Djeca s ulice se nazivaju maibobo. Predstavljaju veliki problem za kongoansko društvo. Najčešće se radi o djeci kojoj su roditelji poginuli u ratu i koja boluju od AIDS –a. Ulica je njihov dom, a kako bi preživjeti bave se kriminalom i prostitucijom. Misionari djecu ulice nastoje integrirati u društvo, tako što će ih privući u svoje zanatske centre gdje dobivaju priliku za obrazovanje i prehranu.[158] Na ulici se drogiraju, piju i prostituiraju. Osim djece ulice u Kongu postoje i djeca vojnika. Ona su nastala kao posljedice rata. Djecu vojnike prisiljavaju nadređeni da čine okrutne stvari. Oni postaju ubojice i kasnije se ne mogu suočiti sa svojim problemom.[159] Osim djece vojnika, u Demokratskoj Republici postoje i djeca vještice. Vjerovanje u djecu vještice proizlazi iz tvrdnje da takva djeca mogu baciti uroke preko hrane i pića te na taj način negativno utjecati na budućnost pojedinih članova obitelji ili društvene zajednice.[160] Kada se obitelj nađe u financijskim problemima ili se neki član obitelji razboli, roditelji optuže dijete da je vještica jer vjeruju da baca uroke na obitelj.[161] Djeca vještice moraju napustiti obitelj i boraviti na ulici. O njima preuzimaju brigu misionari koji ih smještaju u centre za pomoć djeci koja su proglašena vještičama. U centrima dobivaju medicinsku skrb i obrazovanje, a nakon toga se ponovno vraćaju svojoj obitelji.[162]

U ovome poglavlju sam obradila Demokratsku Republiku Kongo. Prvi dio rada prikazuje povijest Demokratske Republike Kongo. Iz povijesti možemo vidjeti da je u Demokratskoj Republici Kongo bilo dva rata. Rat je službeno završio 2003. godine, ali sukobi još uvijek u državi traju. U povijesti Demokratske Republike Kongo postojali su mučenici. Mučenike Demokratske Republike Kongo sam obradila u drugom dijelu rada. U trećem dijelu sam prikazala djelovanje misionara u Demokratskoj Republici

[156] Usp. RIČKOVIĆ, S., *Misijska kumstva*, u: Radosna vijest 400 (2008.), IX.-X., str. 28.-29.
[157] Usp. *Isto*, str. 29.
[158] Usp. BUGARIN, V., *Navedeno djelo*, str. 121.
[159] Usp. *Isto*, str. 121.
[160] Usp. *Isto*, str. 131.
[161] Usp. AŠČIĆ, M., *Navedeno djelo*, str. 66.
[162] Usp. BUGARIN, V., *Navedeno djelo*, str. 135.

Kongo. Četvrti dio govori o župama koje se nalaze u Demokratskoj Republici Kongo. U posljednjem sam poglavlju obradila život u Demokratskoj Republici Kongo.

Čitajući literaturu o Demokratskoj Republici Kongo možemo zaključiti nekoliko stvari. Demokratska je Republika Kongo vrlo bogata zlatom, rudama, dijamantima. U Demokratskoj Republici možemo pronaći određene poteškoće. Nakon dolaska misionara u nekim područjima je prihvaćeno kršćanstvo.

Prvu poteškoću koju možemo zamijetiti u Demokratskoj Republici Kongo je način preživljavanja. Većina stanovništva obrađuje tuđu zemlju i ne može si osigurati dobar način života. Zemlja se najčešće prodaje trgovcima s robom. Slijedeća poteškoća se odnosi na rad s osobama s posebnim potrebama. Misionari najviše rade s osobama s posebnim potrebama. Moje mišljenje je da bi se cijelo lokalno stanovništvo trebalo priključiti misionarima i pomoći osobama s posebnim potrebama.

4. RUANDA

U prvom ću podnaslovu ovoga poglavlja obraditi povijest Ruande, a drugi će biti posvećen pokojnom fra Vjeki Ćuriću. Treći dio ovoga poglavlja opisuje životu u Ruandi. Posljednji će podnaslov ovoga poglavlja biti će posvećen Kibehu, a Kibeho je jedino službeno svetište u Africi.

Ruanda je država u ekvatorijalnoj Africi, između Ugande na sjeveru, Tanzanije na istoku, Burundija na jugu i Demokratske Republike Kongo na zapadu.[163] Glavni je grad Ruande Kigali. Stanovništvo pripada plemenima Hutu (80%), Tutsi (19%) i Twa (1%).[164] U Ruandi živi više od dvanaest milijuna ljudi. Nalazi se ispod ekvatora i zbog toga ima mješavinu klime koja prevladava tijekom cijele godine. Tijekom dana je najviše trideset stupnjeva, dok se navečer temperatura spušta na petnaest stupnjeva. Postoje dva kišna razdoblja, a prvo kišno razdoblje traje od veljače do kraja svibnja. Drugo kišno razdoblje traje od rujna do prosinca.[165] U Ruandi postoje dva službena jezika, a to su kinyarwanda i engleski.[166]

[163]Usp. *Ruanda*, u: Hrvatska enciklopedija, prir. D. Brozović, IX., Leksikografski zavod Miroslav Krleža, Zagreb, 2007., str. 452.
[164] Usp. *Isto*, str. 452.
[165] Usp. ANIĆ DEJAN, *Kao u rajskom vrtu*, (18. veljače 2014.) u: http://www.vjeko-rwanda.info/hr/dnevni-kivumu/465-kao-u-rajskom-vrtu, (20. rujna 2015.)
[166] Usp. BUGARIN, V., *Navedeno djelo*, str. 70.

4. 1. Povijest Ruande

Ruanda je u doba kolonijalizma najprije bila pod kolonijalnom vlašću Njemačke (1985.-1915.), a potom Belgije (1915. – 1962.).[167] Kada su Nijemci upravljali Ruandom naslijedili su njihov tradicionalni politički sustav koji se zasnivao na klasnoj podjeli između kraljeva – ratnika iz plemena Tutsi i njima podređenih Hutua, koji su se bavili zemljoradnjom. Upravo su Belgijanci poticali na sukob između Hutua i Tutsija.[168] Tutsi su kasnije postali belgijski namjesnici. U zamjenu su za lojalnost dobili su ekonomske, obrazovne i političke privilegije. Belgijanci su 1933. godine uveli etničke osobne iskaznice, čime su potvrdili da pripadaju jednoj narodnoj skupini u Ruandi. Godine je 1959. osnovana Nacionalna unija Ruande, koja je težila prema neovisnosti zemlje. Nacionalnu je uniju Ruande zagovarao kralj Kigeri V.[169] Kralj Kigeri V. je zbog toga izgubio belgijsku podršku. Ruanda je svoju samostalnost stekla u lipnju 1962. godine. General Juvénal Habyarimana je 1973. godine izvršio vojni udar u Ruandi i nakon toga preuzeo vlast. Tutsi su 1980. godine osnovali Ruandski patriotski front. Ruandski patriotski front je 1990. godine započeo oružanu borbu u Ruandi protiv ruandske vlade u kojoj su glavnu riječ imali Hutui.[170] Popis je stanovništva bio 1993. godine i on je još više pogoršao situaciju jer su se stanovnici morali izjasniti kojem plemenskom narodu pripadaju. U kolovozu je 1993. godine ruandski predsjednik J. Habyarimana s RPF – om u Arushi potpisao mirovni ugovor kako bi završio građanski rat.[171]

Unutrašnji sukobi u zemlji nastavili su se u travnju 1994. Godine kada je u zrakoplovnoj nesreći poginuo ruandski predsjednik Juvénal Habyarimana.[172] Nakon smrti predsjednika u Ruandi je započeo genocid. Genocid je u Ruandi trajao od 6. travnja do 2. srpnja 1994. godine.[173] Ubojice su većinom pripadale istoj zajednici kao i žrtve. Tutsije su ubijali njihovi susjedi Hutui.[174] Reciprocitet u odnosima između Hutua i Tutsija, koji je rastočio dominaciju drugih u kolonijalnim danima, uništila je belgijska kolonijalna vlast.[175] U knjizi Stoljeće genocida navedena su tri eksplikativna

[167] Usp BUGARIN, V., *Navedeno djelo,* str. 70.
[168] Usp. *Isto*, str. 70.
[169] Usp. *Isto*, str. 70.
[170] Usp. *Isto,* str. 72.
[171] Usp. *Isto*, str. *72.*
[172] Usp. *Isto*, str. 72.
[173] Usp. BRUNETEAU, B., *Stoljeće genocida,* Politička kultura, Zagreb, 2005., str. 137.
[174] Usp. BUGARIN, V., *Navedeno djelo*, str. 72.
[175] Usp. HAVILAND, W., *Kulturna antropologija,* Naklada Slap, Zagreb, 2004. str. 306.

modela koji daju objašnjenje karaktera genocida u Ruandi. Prvi je model ekonomska teza o nestašici prirodnih resursa. Ekonomskoj tezi skloni su ekonomisti i stručnjaci organizacije FAO za obiteljsko planiranje ili zdravlje. U kontekstu ekonomske i proračunske krize obilježene padom tečaja kave i povećanjem poreza koje nameću MMF i Svjetska banka, genocidna napetost zadobila je malo – pomalo oblik među narodom Hutu.[176]

Drugi se model naziva kulturna teza o društvenopsihološkoj predispoziciji. Tezu su iznijeli antropolozi i etnolozi, a kasnije ju preuzimaju novinari. Antropolozi i etnolozi su inzistirali na društveno psihološkom profilu počinitelja. Treća teza, koju dijeli većina povjesničara i politologa presudnom za genocid, smatra želju Hutu elite da ostane na vlasti.[177] Tijekom genocida u Ruandi bilo je ubijeno 3 milijuna ljudi, 118 svećenika, 4 biskupa, 200 redovnika i redovnica i nekoliko stotina vjeroučitelja.[178]

Katolička je Crkva u Ruandi započela svoje misijsko djelovanje početkom prošlog stoljeća. Prva četiri misionara iz Družbe bijelih otaca došla su u Ruandu 2. veljače 1900., a kralj im je Yuhi. Musinga dopustio da u mjestu Save osnuju prvu misijsku postaju.[179] Hrvatski misionari u Ruandi djeluju od 1980. godine. Prvi u Ruandu dolaze 1979. godine o. Mirko Grgat i o. Ivan Dragušica iz Splitsko-makarske nadbiskupije te djeluju u misijskoj postaji Shyorongi. Godine 1981. u Ruandu odlazi salezijanac Hrvatske salezijanske provincije don Danko Litrić.[180] Fra Vjeko Ćurić, član Franjevačke provincije Bosne Srebrene, u Ruandi, u Kivumu je djelovao od 1983. do 1998. godine. Don je Sebastijan Marković u Ruandu otišao 1984. godine.[181]

[176] Usp. *Isto,* str. 137.
[177] Usp. BRUNETEAU, B., *Navedeno djelo,* str. 138.
[178] Usp. LITRIĆ, D., *Vapaj siročadi iz Ruande,* Nacionalna uprava Papinskih misijskih djela u Hrvatskoj, Zagreb, 2006., str. 19.
[179] Usp. LITRIĆ, D., *Pisma iz Afrike,* Don Bosco danas, Zagreb, 1990., str. 12.
[180] Usp. BRALIĆ, Z., *Hrvatski vjerovjesnici u Africi,* Župni ured katedrale Split, 1999., str. 193.
[181] Usp. LITRIĆ, D., *Navedeno djelo,* str. 15.

4. 2. Fra Vjeko Ćurić

Fra Vjeko, punim imenom Vjekoslav rođen je 26. travnja 1957. godine u Lupoglavu kraj Žepča.[182] Bio je član Franjevačke provincije Sv. Križa Bosne Srebrene. Nakon završetka osnovne škole je pohađao je Franjevačku klasičnu gimnaziju u Visokom, gdje je i maturirao 1976. godine. U Franjevački je red stupio je 15. srpnja 1976. godine u Visokom. Svečane je zavjete je položio 15. svibnja 1982. godine, a za svećenika je bio zaređen 21. Lipnja 1982. godine.[183] On je bio jedan od 29 misionara dragovoljaca koje je opći misionar Reda manje braće, fra John Vaughn, poslao u Afriku u povodu 800. obljetnice rođenja svetoga Franje s ciljem odgoja privih afričkih franjevaca u istočnom djelu afričkog kontinenta gdje ih do tada nije bilo.[184] U Pariz je otišao na tečaj francuskog jezika. U Parizu se pripremao i za odlazak u misije. U Ruandu je otišao 1983. godine. Svoje je poslanje obavljao je u novoosnovanoj župi u Kivumu, s još trojicom franjevaca; dvojicom Talijana, fra Anselmom i fra Giacomom te Belgijancem fra Raulom.[185]

Najteži mu je izazov bio učenje lokalnog jezika kinyarwanda. Završio je tromjesečni tečaj jezika u glavnom gradu Kigaliju. Učeći se jezik zanimao se za ruandsku tradiciju i običaje.[186] U misiji je Kivumu nastojao djecu privući u školu. Pomagao je onim roditeljima koji nisu mogli školovati svoje dijete. Fra je Vjeko imao ideju da se u franjevački samostan uvede pitka voda. Izgradio je medicinski centar, veliku zanatsku školu koju su pohađali siromašni učenici, silos u kojem je od mještana poslije žetve pohranjivao višak graha. U vrijeme je nestašice fra Vjeko prodavao grah mještanima po otkupnoj cijeni kako bi ih zaštitio od beskrupuloznih trgovaca i preprodavača.[187] Neishranjenost i razne bolesti su bili na svakome koraku u Kivumu pa se stoga kod fra Vjeke rodila ideja da studira medicinu na Sveučilištu Butare kako bi ljudima mogao djelotvornije pomoći. Za studij je medicine trebao dobiti dozvolu iz Rima, a za to je bio zadužen fra Giacomo Bini. Birokratski aparat Sveučilišta Butare

[182] Usp. *Vjeko, bosanski fratar – mučenik,* Jakov Sedlar (režiser), Hrvoje Hitrec (tekst), Ron Assouline i Jakov Sedlar (producenti), Centar Otac Vjeko, Kivumu – Rwanda, 2009.
[183] Usp. SEMREN, M., *Život i smrt iz vjere,* Svjetlo riječi, Sarajevo – Zagreb, 2009., str. 42.
[184] Usp. VREBAC, P., *Pravi bosanski ujak,* u: Svjetlo riječi, 358 (2013.), I., str. 39.
[185] Usp. *Isto,* str. 39.
[186] Usp. VREBAC, P., *Navedeno djelo,* str. 39.
[187] Usp. *Vjeko, bosanski fratar – mučenik,* Jakov Sedlar (režiser), Hrvoje Hitrec (tekst), Ron Assouline i Jakov Sedlar (producenti), Centar Otac Vjeko, Kivumu – Rwanda, 2009.

nije imao sluha pa su fra Vjeku odbili primiti na studij medicine uz obrazloženje da je stranac.[188] Kasnije je izgradio bolnicu i centar za prehranu djece koja su bila gladna.

Zbog nedostatka poljoprivrednih površina, budući da je Ruanda sva prekrivena brežuljcima, fra Vjeko je pokrenuo projekt kojem je bio cilj da okolne brežuljke koji pripadaju župi, pretvori u terasaste obradive površine koje bi dao siromasima na obrađivanje.[189] Fra Vjekin je terasasti model obrađivanja brežuljaka preuzela ruandska Vlada i dala nalog da se terasaste obradive površine moraju graditi u cijeloj zemlji.[190] Za vrijeme je genocida fra Vjeko bio jedan od rijetkih misionara koji je napustio Ruandu. U genocidu je trebalo spasiti što više ljudi, a on je to činio na čudesne načine. Želeći prehraniti izbjeglice koje su mu dolazile u velikom broju, a nije imao dostatno hrane za sve, često je odlazio u Burundi po namirnice. Iz Burundija je dovozio hranu i izbjeglice.[191]

Poslije rata se fra Vjeko se počeo baviti humanitarnim radom. Stanovnicima je uz pomoć donatora gradio porušene domove, hranio gladne po selima i logorima te pomagao udovicama i siromašnim ljudima. Prvi je napad na fra Vjeku je bio 20. travnja 1996. godine oko 19.30 sati. Dvojica su bili naoružani s mačetama, a jedan s puškom. U kući nije bilo nikoga i prisiljavali su ga da klekne pred kućni zid te su ga držali na nišanu. Fra je Vjeko rekao da mogu slobodno pucati, ali sprijeda da vidi tko će ga ubiti.[192] U Ruandi su ga nazivali ocem hrabrosti. To je bio znak da ga netko želi likvidirati. Fra je Vjeko ubijen 31. siječnja 1998. godine. Tijelo mu je položeno u crkvi koju je izgradio. Iznad njegova groba stoji natpis: Nitko mi ne može oduzeti život, ja ga darujem.[193]

[188] Usp. VREBAC, *Navedeno djelo,* str. 39.
[189] Usp. *Isto,* str. 39.
[190] Usp. GARMAZ Ž. - SAJLER GARMAZ M., *Navedeno djelo,* str, 107.
[191] Usp. *Isto*, str . 44.
[192] Usp. GARMAZ Ž. - SAJLER GARMAZ M., *Navedeno djelo* , str. 96.
[193] Usp. BRALIĆ, Z., *Navedeno djelo,* str. 414.

4. 3. Život u Ruandi

Župa je i misija Kivumu relativno malena s površinom od nekih 60^2 kilometara i ima oko 30. 000 vjernika.[194] U misiji Kivumu djeluje misionar fra Ivica Perić. Fra je Ivica Perić je došao u Kivumu nakon smrti fra Vjeke. Župa je Kivumu osnovala strukovnu srednju školu prije deset godina.

Kada je fra Ivica došao u Kivumu najviše je pažnje posvetio djeci. Djeca su se primala u Centar Otac Vjeko i to svake dvije godine. Vlada je u Ruandi promijenila raspored početka školske godine te uvela velike promjene. Umjesto europskog rasporeda, u Ruandi od početka 2005. godine školska godina započinje u siječnju.[195] Prije dolaska je fra Ivice praksa bila da dječaci nisu mogli upisivati krojački tečaj, a djevojčice zidarstvo i stolarstvo. Danas u strukovnoj školi dvojica učitelja podučavaju krojenje, a tri učiteljice učenicima objašnjavaju osnove iz zidarstva, stolarije i elektrotehnike.[196] Malim je Ruanđanima odlazak u školu bio nezamisliv. Fra je Ivica trebao puno strpljenja i upornosti kako bi roditeljima i djeci objasnio da se glad suzbija znanjem, i da je školovanje najbolja opcija za izlazak iz siromaštva.

Djeca nisu u početku mogla shvatiti da trebaju doći u školu na vrijeme. Nastava je počinjala u osam sati ujutro, a djeca su najčešće dolazila kada su htjela. Teško im je bilo razumjeti da usred nastave ne smiju šetati te da moraju slušati učitelje sve dok školski sat ne završi.[197] Većina je njih nakon završene osnovne škole ostajala kod kuće, na ulici jer im roditelji nisu mogli priuštiti daljnje školovanje. Fra Ivica im je ponudio mogućnost besplatnog školovanja. Djeca u školi dobivaju topli obrok, a najčešće jedu grah, rižu, slatki krumpir i razno povrće koje se radi kao varivo. Srednja škola u Ruandi traje šest godina i plaća se oko tristo eura godišnje.[198] Učenici stolarskog smjera izrađuju namještaj za učionice na praktičnoj nastavi, a oni koji pohađaju smjer krojača zaduženi su za šivanje uniformi. Tijekom 2010. godine izgradilo se 16 kuća za školsko osoblje. Kuće su gradili učenici zidarstva, a namještajem su ih opremili učenici stolari uz nadzor svojih učitelja.[199]

---

[194] Usp. PERIĆ IVICA, *Prilike u Kivum-u,* (15. siječnja 2010.) u: http://www.vjeko-rwanda.info/hr/novosti/212-prilike-u-kivumu, (22. rujna 2015.)
[195] Usp. GARMAZ Ž. - SAJLER GARMAZ M., *Navedeno djelo,* str, 101.
[196] Usp. *Isto,* str. 101.
[197] Usp. *Isto,* str. 102.
[198] Usp. GARMAZ Ž. - SAJLER GARMAZ M., *Navedeno djelo* , str. 102.
[199] Usp. RADIĆ ANČIĆ NIKOLINA, *Nove kuće za naše učitelje,* (9. srpnja 2010.) u: http://www.vjeko-rwanda.info/hr/novosti/234-nove-kuce-za-nase-ucitelje, (22. rujna 2015.)

Misionari su u Centru Otac Vjeko, na čelu s fra Ivicom Perićem 2011. godine pokrenuli projekt izgradnje postrojenja za proizvodnju bioplina. Za proizvodnju se bioplina koristi stajsko gnojivo od krava koje uzgajaju u Centru i otpad iz dvanaest toaleta u sklopu škole, a sve je povezano s velikom cisternom koja je ukopana u zemlju. Otpad se tu skuplja i pretvara u plin, a gotovi se plin dalje distribuira u školsku kuhinju, gdje se koristi kao gorivo za svakodnevno kuhanje obroka za učenike i školsko osoblje.[200] U blizini se samostana nalazi se dispanzer, a njega vode časne sestre franjevke. Dispanzer nudi lokalnom stanovništvu mogućnost zdravstvene skrbi i besplatno testiranje na AIDS. Časne sestre vode savjetovalište za oboljele od AIDS –a, a cilj je savjetovališta da svi župljani mogu dobiti valjane informacije o AIDS –u.[201]

Stanovnik Ruande koji uspije naći angažman kao fizički radnik, za dvanaest sati rada zaradi oko jedan dolar. Velika se većina stanovništva se bavi poljoprivredom, a ono se svodi na malo polje iza kuće.[202] U Ruandi su glavne prehrambene namirnice slatki krumpir, kukuruz, kasava, paprika. Voće i povrće se mogu pronaći na tržnici u Ruandi. Glavno je voće u Ruandi banana. Ovdje postoje tri osnovne vrste banana: one koje se jedu kao voće, kao i kod nas (takvih postoji mnogo vrsta, različitih veličina, slatkoće...), zatim one koje se kuhaju ili prže (u Ugandi ih najčešće zovu matoke) i na kraju one od kojih se prave alkoholna pića (prije svega pivo, ali i žestoka alkoholna pića). Dakle, banana ovdje predstavlja nešto kao jabuka ili šljiva kod nas.[203] Osim banana u Ruandi se još uzgaja ananas, mango, avokado, kikiriki, marakuja. Kada je povrće u pitanju, onda je slično kao i kod nas. Stanovnici sade rajčicu, kupus, luk, mrkvu, papriku, grašak i mahune.[204]

Većina stanovništva živi u selima gdje nema vode u kućama. Zbog toga je lokalno stanovništvo prisiljeno odlaziti na izvor i donositi vodu u kantama. Voda je sa izvora najčešće bakteriološki neispravna. U Ruandi postoje i oni ljudi koji si mogu vodu priuštiti iz supermarketa. Najpoznatija je lokalna voda Inyange. Mala bočica od pola

[200] Usp. PERIĆ IVICA , *Bioplinom do velikih ušteda*, (10. listopada 2011.) u: http://www.vjeko-rwanda.info/hr/novosti/370-bioplinom-do-velikih-usteda, (23. rujna 2015.)
[201] Usp. SAJLER GARMAZ MAJA, *Izgradnja kuće za oboljele od AIDS –a*, (16. travnja 2008.) u: http://www.vjeko-rwanda.info/hr/novosti/55-izgradnja-kuce-za-oboljele-od-aids, (23. rujna 2015.)
[202] Usp. ANIĆ DEJAN, *Novac nije problem, nema ga!*, (20. veljače 2015.) u: http://www.vjeko-rwanda.info/hr/dnevni-kivumu/467-novac-nije-problem-nema-ga, (22. rujna 2015.)
[203] Usp. ANIĆ DEJAN, *Riža je luksuz, svi imaju i jedu banane*, (6. ožujka 2014.) u: http://www.vjeko-rwanda.info/hr/dnevni-kivumu/482-riza-je-luksuz-svi-imaju-i-jedu-banane, (22. rujna 2015.)
[204] Usp. *Isto*, (22. rujna 2015.)

litre košta oko tri kune, a velika se od litru i pol može kupiti za četiri kune.[205] Osim vode trebamo spomenuti i sokove koji u supermarketima nisu jeftini. U supermarketima se mogu pronaći mlijeko i mliječni proizvodi. Mlijeko u supermarketima košta oko osam kuna, a u selu se prodaje za kunu i pol. U Ruandi postoji i cjenkanje jer za svaki proizvod postoje dvije cijene. Na tržnici je zanimljivije jer nitko ne govori ni trunku engleskog pa se cjenkanje odvija putem govora tijela, odnosno korištenjem prstiju za brojeve, mahanjem glavom za odbijanje ili prihvaćanje, mrštenjem ili osmijehom ovisno od ishoda.[206]

Božić je jedno veliko slavlje i tada su sve obitelji na okupu. U vrijeme se Božića najviše kupuje odjeća, obuća i bolja hrana. Djeca u Ruandi na svečanu svetu misu ne dolaze u dronjcima nego nastoje doći u novom ruhu.[207] Misno slavlje nije u ponoć, nego počinje u popodnevnim satima i traje pet sati. Ruanđani u vrijeme Božića uvijek žele krstiti svoju djecu. U Ruandi se ne kite Božićne jelke ili borovi, ali na kućna vrata svi stavljaju velike listove banane.[208] Ulice su prazne u vrijeme Božića jer se obitelj okuplja u kućama uz vatru. Stanovnici Ruande za Božić kupuju rižu, krumpir, rakiju od banane, gazirane sokove, šećer, kruh, a meso kupuju rijetko. U Ruandi brojevi igraju važnu ulogu, a posebno su zanimljivi sedam i osam. Kada obitelj u Ruandi dobije sedmo dijete dobiva ime Nyandvi, a osmom se djetetu dodjeljuje ime Umunani. U Africi, a posebno u Ruandi, postoji stara latinska izreka koja glasi: Nomen est omen (Ime je znak) i ona ostvaruje puninu svoga značenja.[209]

---

[205] Usp. ANIĆ DEJAN, *Za većinu ne postoj i izbor; voda se pije – neispravna,* (8. ožujka 2014.) u: http://www.vjeko-rwanda.info/hr/dnevni-kivumu/484-za-vecinu-ne-postoji-izbor-voda-se-pije-neispravna, (23. rujna 2015.)

[206] Usp. ANIĆ DEJAN, *Cjenjkanje se obavlja govorom tijela,* (22. ožujka 2014.) u: http://www.vjeko-rwanda.info/hr/dnevni-kivumu/499-cjenkanje-se-obavlja-govorom-tijela, (23. rujna 2015.)

[207] Usp. GARMAZ Ž. - SAJLER GARMAZ M., *Navedeno djelo,* str. 131.

[208] Usp. PERIĆ IVICA, *Isus je vidio veliku potrebu naroda u Ruandi,* (24. prosinca 2012.), u: http://www.vjeko-rwanda.info/hr/novosti/414-isus-je-vidio-veliku-potrebu-naroda-u-ruandi, (24.rujna 2015.)

[209] Usp. GARMAZ Ž. - SAJLER GARMAZ M., *Navedeno djelo*, str. 111.

4. 4. Kibeho

Stanovnici su Ruande bili uvjereni da je njihova zemlja središte svijeta, a njihovo kraljevstvo najmoćnije, najveće i najciviliziranije. Vjerovali su da Bog dolazi danju i obilazi ostale zemlje. Godine su 1982. Ruanđani imali ukazanje na Veliku Gospu pred dvadeset tisuća hodočasnika.[210] Njihov je pogled bio usmjeren na nebo, a na njemu su ugledali Gospu koja plače. Tijekom ukazanja Blažene Marije Djevice vidjeli su jezive prizore pokolja, međusobno ubijanje i unakažena tijela koja leže svuda okolo. Blažena se Djevica Marija ukazala i djevojčici Alphonsine koju je pozvala da se moli za mir i ljubav u Ruandi. Gospa se ukazivala Alphonsine svaku večer poslije devet sati. Posljednje je Gospino ukazanje Alphonsine doživjela 28. studenog 1989. godine.[211] Prihvaćanjem pastoralnog pisma koje je poslao ruandski biskup Augustine, Vatikan je i službeno priznao Gospino ukazanje u Kibehu. Kibeho je jedino službeno svetište ukazanja Blažene Djevice Marije u Africi.

U prvom sam dijelu ovoga poglavlja obradila sam povijest Ruande. Drugi je dio poglavlja bio posvećen pokojnom fra Vjeki Ćuriću. Fra Vjeko je za Ruandu puno toga učinio. On je bio uistinu junak i svetac za svoje Ruanđane. Svoj je život u misijama promatrao kao misiju ljubavi prema samome Bogu. Fra Vjeko nam je pokazao kako možemo biti kršćani i na koji način pomagati jedni drugima. U trećem sam djelu dijelu ovog poglavlja obradila život u Ruandi. Ruanđani su siromašan narod i mogu nam poslužiti kao primjer da budemo više jednostavniji i skromniji u našem životu. Posljednji je dio ovog poglavlja bio je posvećen svetištu Kibeho. Kibeho je jedino službeno svetište u Africi koje je posvećeno Blaženoj Djevici Mariji. Blažena je Djevica Marija najsavršenija slika i primjer potpunog predanja prema Bogu. Ona nas uči na koji način trebamo slijediti Isusa Krista u vjeri, nadi i ljubavi. Opisujući i čitajući raznu literaturu o Ruandi mogu iznijeti i neke kritike, a one se odnose na život u Ruandi. Prva je kritika visoka cijena u supermarketima. Stanovništvo pretežito živi u velikom siromaštvu i ponekad si ne može priuštiti hranu.. Mnogi u Ruandi budu gladni i po nekoliko dana. Zbog velikog siromaštva, moje osobno mišljenje je da bi se supermarketi trebali prilagoditi prema onim ljudima koji su siromašni. Moje je osobno mišljenje da bi se supermarketi, zbog velikog siromaštva, trebali prilagoditi prema ljudima koji su

[210] Usp. GARMAZ Ž. - SAJLER GARMAZ M., *Navedeno djelo,* str. 104.
[211] Usp. *Isto,* str. 104.

siromašni. Druga se kritika odnosi na zavist u Ruandi. Ruanđani po mom mišljenju ne bi trebali biti zavidni jedni prema drugima, nego si međusobno pomagati koliko god mogu.

5. KENIJA

U prvom ću dijelu ovoga poglavlja obraditi povijest Kenije. Župu ću Subukiu i sirotište Mali dom obraditi u drugom dijelu ovog poglavlja. U trećem ću dijelu ovog poglavlja opisati dvije siromašne četvrti koje se nalaze u Nairobiju, a u posljednjem ću poglavlju obraditi ću pleme Masai i pleme Kikuyu.

Kenija je država u istočnoj Africi između Sudana i Etiopije na sjeveru, Somalije na istoku, Indijskog oceana na jugoistoku, Tanzanije na jugu i jugozapadu te Ugande na zapadu.[212] Glavni je grad Kenije Nairobi. Prema popisu stanovništva iz 2012. godine Kenija ima 43 013 000 stanovnika. Stanovnici su pripadnici naroda Kikuyu (21, 0%), Luhya (14 %), Luo (13%), Kalenjin (11 %), Kamba, Gusii i Meru.[213] Stanovnici su Kenije uglavnom protestanti, a osim protestanata ima i kršćana te muslimana. U Keniji ima dva službena jezika, a to su svahili i engleski.

5. 1. Povijest Kenije

Nijemci su početkom XIX. stoljeća osnovali misiju u Rabaiju. U drugoj je polovici XIX. stoljeća započela borba za prevlast između britanskih i njemačkih kolonijalista. Helgolanskim je sporazumom Nijemcima ustupljen otok Helgoland i priznato im je pravo na Tanganijku, a Velikoj je Britaniji ostala cijela Kenija, Uganda i Zanzibar.[214] Područje je uz Viktorijino jezero pripadalo britanskom protektoratu Ugandi do 1902. godine. Kenija je 1902. godine dobila područje uz Viktorijino jezero. Kenijski je afrički savez 1946. godine započeo borbu za neovisnost.[215] Mau Mau je afričko borbeno udruženje u Keniji, a njegovi su članovi pripadnici plemena Kikuyu. Udruženje je osnovano 1952. godine zbog toga što je pleme Kikuyu bilo nezadovoljno

[212] Usp. *Kenija*, u: Hrvatska enciklopedija, prir. D. Brozović, V., Leksikografski zavod Miroslav Krleža, Zagreb, 2008., str. 618.
[213] Usp. *Isto*, str. 618.
[214] Usp. *Isto*, str. 620.
[215] Usp. *Isto*, str. 620.

vladavinom Britanaca. Njihov je cilj bio istjerivanje bijelaca iz Afrike. Pokret Mau Mau traje još i danas.[216] Kenija je 1963. godine stekla svoju neovisnost, a republikom je postala 1964. godine. Sadašnji je predsjednik Republike Kenije Uhuru Kenyatta.

5. 2. Župa Subukia i sirotište Mali dom

Subukia je selo koje se nalazi četrdeset kilometara od Nakurua. U župi Subukia djeluje misionar fra Miroslav Babić. Fra je Miroslav Babić definitor provincije za Keniju i gvardijan samostana Gospe od Anđela.[217] Župa je prostorno jako velika i ima 18 filijala. U svakoj se crkvi nedjeljna misa održava jednom mjesečno. Stanovnici pod misom pjevaju i plešu. Vjernici za prinos darova ponekad donesu kokoš, jaje ili plod zemlje.[218] Župa ima oko 5. 000 vjernika. U župi se nalazi sirotište Mali dom za nezbrinutu i bolesnu djecu, zdravstveni centar, mala i srednja škola.

Sirotište je Mali dom udaljeno od župe dvadeset kilometara. U Malom domu žive djeca s epilepsijom, dječjom paralizom, nepokretna zbog polia i s posljedicama tuberkuloze.[219] Djeca u Malom domu žive kao jedna velika obitelj i u sirotištu imaju svoje dnevne obaveze. Fra je Miroslav djeci u Malom domu omogućio da mogu dobivati svaki dan po dva obroka dnevno. U Malom domu djeca najčešće jedu zobenu kašu, rižu, kuhani grah i kukuruz, zelje i Ugali. Ugali su tvrdo kuhani žganci koji se jedu umjesto kruha. Meso se u sirotištu jede jedanput u par mjeseci.[220]

Fra je Miroslav u Malom domu zaposlio žene koje su iz sela i one vode brigu o djeci. Osim žena, u Mali dom dolaze i volonteri. Volonteri trebaju posvetiti posebnu pažnju prema djeci u Malom domu. Oni trebaju djeci biti na raspolaganju cijeli dan kako bi im pomogli u učenju, spremanju jela, a moraju se i igrati s njima. U sklopu se sirotišta nalazi srednja škola sv. Franje. Franjevci su postavili nekoliko uvjeta za školovanje u srednjoj školi. Uvjeti za upis u srednju školu: učenik mora završiti osnovnu školu u selu s najvišim ocjenama i pripremiti potrebnu opremu – kantu koja

[216] Usp. ŠTAMBUK, Z., *Zapisi iz Afrike*, Naprijed, Zagreb, 1961., str. 245.
[217] Usp. BABIĆ MIROSLAV, *Misionar fra Miro Babić*, (27. prosinca 2014.), u: http://www.malidom.com/2014/12/misionar-fra-miro-babic.html, (24. rujna 2015.)
[218] Usp. VUKOVIĆ ANA, *Mali dom i misionar velikog srca*, (10. travnja 2013.), u: http://www.teklic.hr/lifestyle/intervju/misionar-velikog-srca/, (24. rujna 2015.)
[219] Usp. BABIĆ MIROSLAV, *O misiji*, (27. prosinca 2014.), u: http://www.malidom.com/2014/12/o-misiji-fra-miro-babic.html, (24. rujna 2015.)
[220] Usp. *Isto*, (24. rujna 2015.)

će služiti kao tuš za polijevanje te limeni kofer za čuvanje osobnih stvari.[221] U razredu jedan udžbenik dijele tri učenika, a osiguran im je i jedan obrok dnevno. Škola ima spavaonice sa krevetima jer mnoga djeca ne mogu putovati pa im je osiguran boravak u školi. Fra je Miroslav pokrenuo projekt za obnovu škole jer se škola nalazi u vrlo lošem stanju.[222]

U sklopu se sirotišta nalazi srednja škola sv. Franje. Franjevci su postavili nekoliko uvjeta za školovanje u srednjoj školi. Uvjeti za upis u srednju školu: učenik mora završiti osnovnu školu u selu s najvišim ocjenama i pripremiti potrebnu opremu – kantu koja će služiti kao tuš za polijevanje te limeni kofer za čuvanje osobnih stvari.[223] U razredu jedan udžbenik dijele tri učenika, a osiguran im je i jedan obrok dnevno. Škola ima spavaonice sa krevetima jer mnoga djeca ne mogu putovati pa im je osiguran boravak u školi. Fra je Miroslav pokrenuo projekt za obnovu škole jer se škola nalazi u vrlo lošem stanju.[224]

Uz školu se nalazi i zdravstveni centar u kojem se nalaze dvije medicinske sestre i jedan tehničar. U centru se obavljaju testovi na HIV i malariju te vrše porođaji. U Subukiji nema groblja pa pokojne pokapaju u svojim vrtovima. Katehisti vode sahrane umjesto svećenika. Mnoge obitelji nemaju krov nad glavom. Jedna kuća stoji 300 eura. Jedan dio stanovništva uopće nije imao kuću i zato su fratri napravili projekt kako bi mogli izgraditi kuće. Fratrima je u planu izgraditi kuće kojima je to potrebno, ali i da se uz kuću nalazi koza koja stoji 30 eura.[225]

---

[221] Usp. BABIĆ MIROSLAV, *O misiji*, (27. prosinca 2014.), u: http://www.malidom.com/2014/12/o-misiji-fra-miro-babic.html, (24. rujna 2015.)

[222] Usp. *Put dobrote: fra Miro Babić među Kenijcima*, Jakov Sedlar (režiser), Boris Miholjević (tekst), Anita Malenica (scenarist), Mario Kokotović (snimatelj), Fran Juraj Prižmić (producent), Klem sigurnost, Kenija – Subukia, 2011.

[223] Usp. BABIĆ MIROSLAV, *O misiji*, (27. prosinca 2014.), u: http://www.malidom.com/2014/12/o-misiji-fra-miro-babic.html, (24. rujna 2015.)

[224] Usp. *Put dobrote: fra Miro Babić među Kenijcima*, Jakov Sedlar (režiser), Boris Miholjević (tekst), Anita Malenica (scenarist), Mario Kokotović (snimatelj), Fran Juraj Prižmić (producent), Klem sigurnost, Kenija – Subukia, 2011.

[225] Usp. *Put dobrote: fra Miro Babić među Kenijcima*, Jakov Sedlar (režiser), Boris Miholjević (tekst), Anita Malenica (scenarist), Mario Kokotović (snimatelj), Fran Juraj Prižmić (producent), Klem sigurnost, Kenija – Subukia, 2011.

5. 3. Život u Keniji

U ovome ću dijelu obraditi dvije siromašne četvrti koje se nalaze u Nairobiju. Prvi će dio biti posvećen siromašnoj četvrti Kibera, a u drugom ću dijelu opisati život u siromašnoj četvrti koja se naziva Slum mukuru kwa njenga.

5. 3. 1. Kibera

U Keniji postoji jedna četvrt pod imenom Kibera. Kibera je četvrt u kojem se može najbolje upoznati život siromašnih stanovnika. U ovoj četvrti ne postoji zajedništvo.[226] Ulice su vrlo prašnjave i prljave jer se smeće nalazi na svakom koraku. Stanovnici su nezaposleni, a ukoliko pronađu posao svu zaradu potroše na alkohol i prostituciju. Stanovništvo živi u straćarama, a straćare su prekrivene limenim krovovima i nemaju više od 15-ak četvornih metara. U takvom skučenom prostoru živi oko šest ili sedam osoba.[227] U kućama se ne može pronaći kupaonica. Otpadne vode teku ulicama jer u ovoj četvrti ne postoji kanalizacija. Najveći problem predstavlja voda jer stanovnici rijetko kada mogu nabaviti čistu vodu. Obitelji su u Kiberi počele prodavati djecu za prostituciju kako bi time mogle pokriti dnevne troškove. Roditelji ne mogu prehraniti svoju djecu pa su ona često bez hrane. Djeca prije škole umjesto hrane dobivaju crni čaj.[228]

5. 3. 2. Slum mukuru kwa njenga

Mukuru kwa njenga se sa svojih 500. 000 stanovnika ubraja među veće slumove u Nairobiju.[229] U ovoj četvrti također prevladava velika stopa nezaposlenosti. Stanovnici preživljavaju najčešće od sezonskog rada ili se oslanjaju na sitnu trgovinu koja im je vlastiti izvor zarade. Roditelji ne mogu prehraniti svoju djecu pa se djeca moraju baviti kriminalom i prostitucijom. Stanovništvo živi u kolibama koje su izrađene od željeznog lima i drveta. Kolibe se grade jedna uz drugu tako da često dolazi i do požara. Požar najčešće izbija zbog loše izgrađenih koliba jer je materijal s kojim se grade kolibe lako zapaljiv. U ovoj četvrti najviše oboljelih ima od side. Sida

[226] Usp. AŠČIĆ, M., *Navedeno djelo,* str. 255.
[227] Usp. AŠČIĆ, M., *Navedeno djelo,* str. 255.
[228] Usp. *Isto,* str. 256.
[229] Usp. RIČKOVIĆ, S., *Slum mukuru kwa njenga,* u: Radosna vijest 408 (2009.) , VI., str. 10.

svakodnevno u Mukuru odnosi živote. Zbog nedostatka zdravstvene skrbi mnoga djeca ostaju siročad. Obitelji se u Mukuru najčešće raspadaju jer muškarci upotrebljavaju alkohol i drogu. U Slumu, također kao i u Kiberi, nema kanalizacije i sanitarnih čvorova. Većina stanovnika živi u kućama bez toaleta i zbog toga su prisiljeni izbacivati ljudski izmet bilo kamo. Izbacuju ga najčešće tijekom noći. Ljudski izmet zavežu u plastičnu vrećicu i bace što je dalje moguće od vlastitog doma iako to može pasti na kuću drugih ljudi.[230] Zbog nehigijenskih uvjeta šire se razne zaraze i bolest kolera.

5. 4. Plemena u Keniji

U Keniji postoji četrdeset plemena. Najveća plemena su Kikuyu, Kalenjin i Masai. Prvi će dio u ovome dijelu rada biti posvećen plemenu Kikuyu, a u drugom ću opisati pleme Masai.

5. 4. 1. Pleme Kikuyu

Pleme je Kikuyu najveće i najmoćnije pleme u Keniji. Oni žive u planinama i kao cjelina su zdrav narod. U plemenu ne postoji vođa jer vole biti samostalni. Velik je broj Kikuya posjećivao misionarske škole, ali kršćanstvo je za njih na neki način nepoznanica.[231] Kikuyu su snalažljivi i vrlo okretni, a to im je omogućilo da sami mogu organizirati svoj vlastiti sistem školovanja. Najvažniji faktor društvenog, političkog i ekonomskog plemena Kikuyu je zemlja. Oni zemlju nazivaju majka plemena. Kod njih ne postoji plemensko vlasništvo zemlje jer svaki pripadnik plemena ima svoj komad zemlje.[232] Poljoprivreda se zasniva na obradi zemlje i stočarstvu. Svatko ima svoju funkciju u domaćinstvu. Muškarac, ukoliko prihvati dio posla od svoje žene, gubi svoj društveni ugled. Primjerice, o izgradnji kolibe vodi brigu muškarac, a žena mu mora pomagati u lakšim poslovima. Žena u plemenu radi sve kućne poslove; nosi vodu i drva, sve terete na leđima, priprema zemlju za sjetvu, sije kukuruz, grah, proso, slatki krumpir, skuplja plodove za vrijeme žetve, izrađuje košare,

[230] Usp. RIČKOVIĆ, S., *Navedeno djelo*, str. 11.
[231] Usp. ŠTAMBUK, Z., *Navedeno djelo*, str. 251.
[232] Usp. *Isto*, str. 277.

zemljane lonce i odjeću. Muškarac u plemenu mora pripremiti zemlju za obradu, čuva polja od štetočina, sadi i održava banane, šećernu trsku, duhan i stoku koju kolje.[233]

Pleme Kikuyu gradi dvije vrste koliba. Prva se vrsta kolibe naziva niomba, a druga tingira. Niomba je posebna kuća za ženu i u nju ne smije ući nijedan strani čovjek bez dozvole. Tingira je koliba za muškarce u kojoj se odvija obiteljski i društveni život.[234] Glavna su sredstva razmjene plemena Kikuyu sitna stoka, ovce i koze. Razmjena im služi za sve vjerske i društvene ceremonije. Stokom se isplaćuje roracio, a to je ženidbeno osiguranje. Njihovo je najveće bogatstvo krava koju nikada neće ubiti. Glavna se ceremonija u životu svakog pripadnika plemena vrši pri prijelazu iz mladenačkog doba u život punopravnog društvenog bića. Muškarci se i žene moraju obrezati, a muškarac ukoliko se ne obreže, ne može imati posjed, graditi kolibu i sudjelovati u borbama. Nakon obrezivanja, slijedi ceremonija ženidbe. Ceremonija ženidbe daje muškarcu i ženi nova društvena pravila. U vjerskim ceremonijama roditelji mogu sudjelovati kada se u obitelji rodi prvo dijete. Takva se ceremonija naziva irua i ona je jedna od osnovnih ritualnih postupka. Dijete je u plemenu uvijek zaštićeno, a ukoliko dođe do rastave o njemu brigu preuzima otac.[235]

5. 4. 2. Pleme Masai

Pleme Masai obitava na području Kenije i Tanzanije. Pleme dolazi iz doline Nila i ne pripada Bantu skupini.[236] Oni žive polunomadskim životom i isključivo se bave stočarstvom. Pleme Masai u Keniji ima naziv matatu. U ovome je plemenu prisutna poligamija. Ukrašavaju se različitim ogrlicama koje su napravljene od staklenih perli, a na rukama nose metalne narukvice. Masajsku zajednicu nije moguće zamisliti bez krave, a one su njihovo bogatstvo u plemenu. Pleme ima vođu za razliku od plemena Kikuyu. Zemlju koriste za ispašu krava i zbog toga nikada ne obrađuju zemlju.[237]

Oni se hrane isključivo mesom (krave, ovce i koze), a piju juhu i mlijeko koje je pomiješano sa krvlju.[238] Pripadnik Masai plemena može imati deset žena, a broj žena uvijek ovisi o broju krava. Žene u plemenu nemaju pravo glasa. Nijedan Masai ratnik

[233] Usp. ŠTAMBUK, Z., *Navedeno djelo,* str. 284.
[234] Usp. *Isto,* str. 285.
[235] Usp. *Isto,* str 288.
[236] Usp. AŠČIĆ, M., *Navedeno djelo,* str. 244.
[237] Usp. *Isto*, str. 245.
[238] Usp. PERKO TOMISLAV, *Pa gdje si ti sine?*, (12. veljače 2014.), u: http://www.putoholicari.com/tomislav-perko-pa-gdje-si-ti-sine-kenija-1-dio-15067/, (24. rujan 2015.)

neće pojesti nešto ukoliko je to dotaknula žena. Muškarcima nije dopušteno jesti ako se pored njih nalazi žena.[239] U plemenu Masai ne postoji rastava, za razliku od plemena Kikuyu koji dopuštaju rastavu. Ukoliko se mladi pripadnici plemena potuku, ne mogu izbjeći sastanak na koji će biti pozvani radi dobivanja ukora ili kazne. Kao i pleme Kikuyu, Masai također imaju obrezivanje.

U ovom sam poglavlju obradila misije u Keniji. Prvi se dio odnosi na povijest Kenije. U drugom sam dijelu opisala i predstavila župu Subukia i sirotište Mali dom. Život sam u Keniji sam obradila u trećem dijelu. U trećem sam dijelu sam posebno obradila dvije siromašne četvrti koje se nalaze u glavnom gradu Kenije. Zadnji je dio ovog poglavlja posvećen plemenima koja se nalaze u Keniji. Prvi podnaslov govori o plemenu Kikuyu, a drugi o plemenu Masai. Plemena sam obradila zbog toga što su i ona na neki način dio misije u Keniji. Fratri misionari u Keniji vode brigu o svima pa tako i o plemenima.

Čitajući literaturu i opisujući župu Subukiu i sirotište Mali dom mogu zaključiti neke stvari. Fra je Miroslav Babić najmlađi misionar u Africi. On djeci zajedno sa ženama i volonterima pruža i daje mnogo ljubavi u sirotištu Mali dom. Zahvaljujući njemu, djeca u selu Subukia mogu imati topli obrok, obrazovanje i zaštitu jer su mnoga djeca u selu napuštena. Kada govorimo o životu u Keniji možemo zaključiti da je i u glavnom gradu Nairobiju također prisutno siromaštvo. Opisala sam dvije siromašne četvrti koje se nalaze u Nairobiju. Moje je mišljenje da bi se glavni grad Nairobi trebao potruditi i pomoći siromašnim četvrtima. Nairobi bi im trebao na neki način pomoći oko obrazovanja. Kada bi djeca imala obrazovanje ne bi se morala baviti prostitucijom i kriminalom.

Zadnji sam dio ovog poglavlja posvetila plemenima u Africi. Misionari također vode brigu i o plemenima koja se nalaze na njihovom području. Oni su drugačiji od nas, ali se ipak na neki način može uspostaviti komunikacija s njima.

[239] Usp. HOFFMAN, C., *Bijela masajka,* Stanek, Varađin, 2006., str. 29.

ZAKLJUČAK

Proučavajući misije u Africi dotaknuli smo se djelovanja hrvatskih misionara u Demokratskoj Republici Kongo, Ruandi i Keniji. Crkva je po svojoj naravi misijska i svoje poslanje ima od samoga početka. Isus Krist je apostolima dao zapovijed da šire i naviještaju Božju riječ svim narodima na zemlji. U današnjem svijetu postoje misionari koji odlaze u različite krajeve svijeta kako bi mogli naviještati Radosnu vijest onim ljudima koji je još nisu čuli.

Primjerice, u Demokratskoj Republici Kongo djeluje fra Ilija Barišić. Fra Ilija je uspio svojim trudom i radom navijestiti Radosnu vijest lokalnom stanovništvu. U Ruandi, također imamo djelovanje hrvatskih misionara. Posebno smo istaknuli pokojnog fra Vjeku Ćurića. O fra Vjeki je potrebno govoriti zbog toga što je on uistinu junak i svetac za Afrikance. On je za Ruanđane učinio mnogo i ostao s njima do kraja jer nikada nije htio napustiti Ruandu, pa čak i za vrijeme trajanja genocida. Fra Vjeko se družio sa svima, i baš zbog toga što je živio takav način života može nam biti primjer kako da pomažemo i služimo jedni drugima. Čitajući literaturu o Keniji, također možemo reći da se i tamo nalaze hrvatski misionari. U Keniji smo se posebno dotaknuli sirotišta Mali dom. Fra Miroslav Babić je jedini hrvatski misionar koji djeluje u Keniji. Zahvaljujući njemu, djeca u Subuki nikada neće biti gladna, moći će se obrazovati i živjeti svoj način života.

Temeljem podataka pronađenih u literaturi i iznesenih u ovom radu možemo zaključiti da postoje sličnosti i različitosti između navedenih zemalja i načina života u tim zemljama, kao i sličnosti i različitosti u misijskom djelovanju. Kada govorimo o zajedničkim osobinama trebamo naglasiti da sve tri zemlje imaju određena područja gdje djeluju misionari, religioznost i način života. Primjerice u Demokratskoj Republici Kongo je najuočljivija posljedica rata. Nakon rata prevladava veliko siromaštvo, glad, tuga u obitelji zbog ubijenih ljudi. Kada govorimo o misijskoj djelatnosti Crkve, trebamo naglasiti da je u Demokratskoj Republici Kongo uspjela misijska djelatnost zahvaljujući misionarima. Također, neka područja još uvijek nisu evangelizirana i trebalo bi se poraditi na tome. U Demokratskoj Republici Kongo postoji i vjerovanje u vještice, vračeve. Najrazvijeniji je animizam za razliku od ostalih zemalja. U Demokratskoj Republici je najveći problem infrastruktrura. Infrastruktura ne postoji u ovoj zemlji.

Ruanda je također siromašna zemlja. Kao i u Demokratskoj Republici Kongo rat je ostavio velike posljedice. U Ruandi je 1994. godine bio genocid. Demokratska je Republika imala mučenike, pa tako i za Ruandu možemo izdvojiti jednog posebnog mučenika. Fra Vjeko je u Ruandi puno učinio za svoje stanovništvo. Tijekom genocida je stalno bio uz stanovništvo i pomagao im. Nakon genocida je stanovništvu obnovio kuće i pomagao ljudima. Postoji određena razlika u odnosu na Demokratsku Republiku Kongo. Fra Vjeko je u Ruandi napravio projekt koji je brežuljke pretvorio u terasasti model. Projekt je napravio zbog toga što se voda uvijek slijevala niz ulicu te su bile poplave. Kada govorimo o misijskoj djelatnosti u Ruandi tada možemo reći da je ona uspjela. Zahvaljujući misionarima, većina je stanovništva prihvatila kršćanstvo. Kao, i u Demokratskoj Republici Kongo većina se stanovništva bavi poljoprivredom kako bi mogli preživjeti. Obrazovanje je puno bolje nego u Demokratskoj Republici Kongo.

Kenija je također država u kojoj djeluju misionari. Ljudi su otvoreniji i nemaju tradicije, a odlaze tamo gdje im najbolje odgovara. U Keniji je najveći problem sakrament braka. Crkva govori da je brak zajednica između muškarca i žene, a u Keniji to ne prevladava, jer su Kenijci naučeni imati dvije žene. Osim problema koji je vezan uz brak, pojavljuje se i problem miraza. Mladoženja u Keniji mora platiti mladenku kroz davanje krava i koza. Ukoliko on nema dovoljno za miraz nije mu dopušteno sklapanje braka. Većina je stanovništva prihvatila kršćanstvo zahvaljujući misionaru fra Miroslavu Babiću. Osim kršćanstva u Keniji možemo pronaći i različite sljedbe poput Pentekostalnih crkvi, Jehovinih svjedoka i Novog Izraela. Određeni se broj ljudi u Keniji i dalje drži tradicionalnih afričkih vjerovanja.

Danas postoji problem jer se postavlja temeljno pitanje: da li su nama uopće potrebne misije? Odgovor na to pitanje glasi: misije su oduvijek bile radost i nada, ali i trajna zadaća cijele Crkve. Krist nam je ostavio zapovijed da trebamo svima naviještati Radosnu Vijest. Misije i misionari su nam potrebni zbog toga što mnogi ljudi koji se nalaze u dalekim krajevima nikada ne bi mogli čuti Božju riječ.

Na kraju pisanja ovog diplomskog rada mogu reći da mi je ovaj rad puno pomogao. Čitajući i istražujući literaturu o misijama u Africi upoznala sam bolje kulturu, način života lokalnog stanovništva i djelovanje hrvatskih misionara na području Demokratske Republike Kongo, Ruande i Kenije. Afriku sam jako zavoljela i želja mi je otići volontirati u Ruandu i Keniju.

LITERATURA

Crkveni izvori

DRUGI VATIKANSKI KONCIL, Dekret, *Dekret o misijskoj djelatnosti Crkve,* 18. prosinca 1965., u: Dokumenti, KS, Zagreb, 2008.

IVAN PAVAO II., enciklika o trajnoj vrijednosti misijske naredbe, *Redemptoris missio*, Vatikan, 7. prosinca 1990., KS, Zagreb, 1991.

PAVAO VI. apostolski nagovor o evangelizaciji u suvremenom svijetu, *Evangelii Nuntiandi*, Vatikan, 8. prosinca 1975., KS, Zagreb, 2000.

Knjige

AŠČIĆ, M., *Afrika – misija na crnom kontinentu,* Stanek, Varaždin, 2010.

BIFET, J., E., *Duhovnost, poziv i misijska formacija,* u: Crkva i misije, Nacionalna uprava Papinskih misijskih djela Bosne i Hercegovine, Sarajevo, 2009.

BRALIĆ, Z., *Hrvatski vjerovjesnici u Africi*, Župni ured katedrale Split, 1999.

BRUNETEAU, B., *Stoljeće genocida*, Politička kultura, Zagreb, 2005.

BUGARIN, V., *Hrvatski misionari i tradicionalna društva Afrike*, Svjetlo riječi, Sarajevo, 2014.

DOGAN, N., *U potrazi za Bogom: kršćanin u postmodernom vremenu,* Teologija u Đakovu, Đakovo, 2003.

DONINI, A., *Pregled povijesti religija,* Naprijed, Zagreb, 1964.

FREUD, S., *Totem i Tabu – neke podudarnosti u duševnom životu divljaka i neurotičara,* Stari grad d.o.o., Zagreb, 2000.

GARMAZ, Ž. - SAJLER GARMAZ, M., *Naš čo'ek u Africi: hrvatski misionar u kraljevstvu planinskih gorila*, Vlastita naklada, Osijek, 2011.

HAVILAND, W., *Kulturna antropologija,* Naklada Slap, Zagreb, 2004.

HOFFMAN, C., *Bijela masajka,* Stanek, Varađin, 2006

HOOCHEGGEER, H., SVD., *Stijene pucaju na Niragongo,* Družba Božje riječi, Zagreb, 1998.

KASPER, W., *Bog Isusa Krista,* Karitativni fond UPT, Đakovo, 2004.

LITRIĆ, D., *Pisma iz Afrike,* Don Bosco danas, Zagreb, 1990.

LITRIĆ, D., *Vapaj siročadi iz Ruande,* Nacionalna uprava Papinskih misijskih djela u Hrvatskoj, Zagreb, 2006.

NUNNENMACHER, E., *Lik i formacija misionara,* u: Crkva i misije, Nacionalna uprava Papinskih misijskih djela Bosne i Hercegovine, Sarajevo, 2009.,

POUPARD, P., *Religije,* Kulturno informativni centar – Jesenski i turk, Zagreb, 2007.

SEMREN, M., *Život i smrt iz vjere,* Svjetlo riječi, Sarajevo – Zagreb, 2009.

SPADA, D., *Misijsko djelovanje Crkve i teološka izradba evanđeoske poruke,* u: Crkva i misije, Nacionalna uprava Papinskih misijskih djela Bosne i Hercegovine, Sarajevo, 2009.

ŠTAMBUK, Z., *Zapisi iz Afrike,* Naprijed, Zagreb, 1961.

VUKUŠIĆ, A., *Stopama misionara u Africi,* Vlastita naklada, Šibenik , 2012.

Članci

BARIŠIĆ, I., *Kimbulu – zaboravljeno središte zemlje,* u: Radosna vijest 389 (2007.), IX., str. 9 – 10.

ČUIĆ, P., *Misionarovi pohodi donose pomirenje i zajedništvo,* u: Radosna vijest 478 (2015.), IX. , str. 6.

ETEROVIĆ, N., *Tradicionalne afričke religije,* u: Crkva u svijetu, 19 (1984.), I., str. 30. – 38.

ETEROVIĆ, N., *Pojam Boga u afričkim religijama,* u: Crkva u svijetu, 19 (1984.), II., str. 160. – 165.

KARLIĆ, I., *Bog Otac – Otac Isusa Krista i Otac ljudi,* u: Obnovljeni život 54 (1999.), I., str. 57.

KIRIGIN, M., *Religioznost crne Afrike,* u: Crkva u svijetu, 8 (1973.), III., str. 246. – 251.

MARCELIĆ, J., *Duh Sveti u povijesti spasenja,* u: Crkva u svijetu 18 (1983.), II., str. 52- 57.

ONIANG'O, CLEMENT M. . P., *Odnos prema prirodi, vremenu i individualnosti kao temelj afričkog pojma sklada i mira,* u: Čemu, 4 (1997.), IX, str. 96 . – 100.

PERIĆ, I., *Duhovi i magija,* u: Svjetlo riječi, 367 (2013.), I., str. 50. – 53.

PERIĆ, I., *Život protkan obredima,* u: Svjetlo riječi, 364-365 (2013.), I., str. 50. – 53.

RIČKOVIĆ, S., *Misijska kumstva,* u: Radosna vijest 400 (2008.), IX.-X., str. 28. – 29.

RIČKOVIĆ, S., *Slum mukuru kwa njenga,* u: Radosna vijest 408 (2009.) , VI., str. 9. – 11.

SINGBO, O., *Bl. Izidor Bakanja – svjedok vjere,* u: Radosna vijest, 464 (2014.), VI., str. 21.

VREBAC, P., *Pravi bosanski ujak,* u: Svjetlo riječi, 358 (2013.), I., str. 39.

Enciklopedije, leksikonski pojmovi

Animizam, u: Opći religijski leksikon, ur. A. Rebić, V., Leksikografski zavod Miroslav Krleža, Zagreb, 2002., str. 38.

Kenija, u: Hrvatska enciklopedija, prir. D. Brozović, V., Leksikografski zavod Miroslav Krleža, Zagreb, 2008., str. 618. – 620.

Ruanda, u: Hrvatska enciklopedija, prir. D. Brozović, IX., Leksikografski zavod Miroslav Krleža, Zagreb, 2007., str. 452.

Internetski izvori

ANIĆ DEJAN, *Cjenjkanje se obavlja govorom tijela*, (22. ožujka 2014.) u: http://www.vjeko-rwanda.info/hr/dnevni-kivumu/499-cjenkanje-se-obavlja-govorom-tijela, (23. rujna 2015.)

ANIĆ DEJAN, *Novac nije problem, nema ga!*, (20. veljače 2015.) u: http://www.vjeko-rwanda.info/hr/dnevni-kivumu/467-novac-nije-problem-nema-ga, (22. rujna 2015.)

ANIĆ DEJAN, *Za većinu ne postoj i izbor; voda se pije – neispravna*, (8. ožujka 2014.) u: http://www.vjeko-rwanda.info/hr/dnevni-kivumu/484-za-vecinu-ne-postoji-izbor-voda-se-pije-neispravna, (23. rujna 2015.)

ANIĆ DEJAN, *Svaka smrt se doživljava kao posljedica „viših sila“*, (11. kolovoza 2014.), u: http://www.vjeko-rwanda.info/hr/dnevni-kivumu/650-svaka-smrt-se-dozivljava-kao-posljedica-visih-sila, (13. kolovoza 2015.)

ANIĆ DEJAN, *Kao u rajskom vrtu*, (18. veljače 2014.) u: http://www.vjeko-rwanda.info/hr/dnevni-kivumu/465-kao-u-rajskom-vrtu, (20. rujna 2015.)

ANIĆ DEJAN, *Riža je luksuz, svi imaju i jedu banane*, (6. ožujka 2014.) u: http://www.vjeko-rwanda.info/hr/dnevni-kivumu/482-riza-je-luksuz-svi-imaju-i-jedu-banane, (22. rujna 2015.)

BABIĆ MIROSLAV, *O misiji*, (27. prosinca 2014.), u: http://www.malidom.com/2014/12/o-misiji-fra-miro-babic.html, (24. rujna 2015.)

BABIĆ MIROSLAV, *Misionar fra Miro Babić*, (27. prosinca 2014.), u: http://www.malidom.com/2014/12/misionar-fra-miro-babic.html, (24. rujna 2015.)

PERIĆ IVICA , *Bioplinom do velikih ušteda*, (10. listopada 2011.) u: http://www.vjeko-rwanda.info/hr/novosti/370-bioplinom-do-velikih-usteda, (23. rujna 2015.)

PERIĆ IVICA, *Isus je vidio veliku potrebu naroda u Ruandi*, (24. prosinca 2012.), u: http://www.vjeko-rwanda.info/hr/novosti/414-isus-je-vidio-veliku-potrebu-naroda-u-ruandi, (24.rujna 2015.)

PERIĆ IVICA, *Prilike u Kivum-u,* (15. siječnja 2010.) u: http://www.vjeko-rwanda.info/hr/novosti/212-prilike-u-kivumu, (22. rujna 2015.)

RADIĆ ANČIĆ NIKOLINA, *Nove kuće za naše učitelje,* (9. srpnja 2010.) u: http://www.vjeko-rwanda.info/hr/novosti/234-nove-kuce-za-nase-ucitelje, (22. rujna 2015.)

SAJLER GARMAZ MAJA, *Izgradnja kuće za oboljele od AIDS –a*, (16. travnja 2008.) u: http://www.vjeko-rwanda.info/hr/novosti/55-izgradnja-kuce-za-oboljele-od-aids, (23. rujna 2015.)

VUKOVIĆ ANA, *Mali dom i misionar velikog srca*, (10. travnja 2013.), u: http://www.teklic.hr/lifestyle/intervju/misionar-velikog-srca/, (24. rujna 2015.)

WAY, Y., *‚Anuarite Nengapeta Marie- Clementine 1939. to 1964.,* (2011.), u: http://www.dacb.org/stories/demrepcongo/anuarite_mc.html, (17. rujna 2015.)

Video zapisi

Kongoanska misija fra Ilije Barišića, Miro Aščić (režiser), Miro Aščić (tekst), Franjevačka Provincija sv. Jeronima (producent), Franjevačka Provincija sv. Jeronima, Zadar, 2010.

Put dobrote: fra Miro Babić među Kenijcima, Jakov Sedlar (režiser), Boris Miholjević (tekst), Anita Malenica (scenarist), Mario Kokotović (snimatelj), Fran Juraj Prižmić (producent), Klem sigurnost, Kenija – Subukia, 2011

Vjeko, bosanski fratar – mučenik, Jakov Sedlar (režiser), Hrvoje Hitrec (tekst), Ron Assouline i Jakov Sedlar (producenti), Centar Otac Vjeko, Kivumu – Rwanda, 2009.

SADRŽAJ

Sažetak 1
Summary: 2
UVOD 3
1. MISIJSKA DJELATNOST CRKVE 5
1.1. TEMELJI MISIJSKE DJELATNOSTI 5
1.1.1. Očev naum 5
1. 1. 2. Poslanje Sina 7
1. 1. 3. Poslanje Duha Svetoga 9
1. 2. Razlog i svrha misijskog djelovanja 10
1. 3. Misionari i misijska duhovnost 11
1. 3. 1. Poziv i uloga misionara 12
1. 3. 2. Misijska duhovnost 13
1. 4. Obzori misijskog djelovanja 14
1. 4. 1. Teritorijalno područje 14
4. 1. 2. Ljudske zajednice i nove društvene pojave 14
4. 1. 3. Kulturni krugovi ili suvremeni areopagi 15
2. RELIGIOZNOST CRNE AFRIKE 16
2. 1. Poimanje Boga u Africi 17
2. 1. 1. Doživljaj Boga u Africi 18
2. 1. 2. Molitva u Africi 18
2. 2. Vjerovanja u Africi 19
2. 2. 1. Animizam 19
2. 2. 2. Totemizam 20
2. 2. 3. Tabu 21
2. 2. 4. Fetišizam 22
2. 2. 5. Magija i duhovi 22
2. 2. 6. Smrt u Africi 24
2. 2. 7. Ostala vjerovanja u Africi 25
2. 3. Mit, obred i rituali 25
2. 4. Harmonija svijeta kod Afrikanaca 27
3. DEMOKRATSKA REPUBLIKA KONGO 28
3. 1. Povijest Demokratske Republike Kongo 29
3. 2. Kongoanski mučenici 30
3. 2. 1. Blaženi Izidor Bakanja 30
3. 2. 2. Časna sestra Klementina Anuarite Nengapeta 32
3. 3. Djelovanje misionara na području Demokratske Republike Kongo 33

3. 4. Župe na području Demokratske Republike Kongo 34
3. 4. 1. Župa Kibula 34
3. 4. 2. Župa Kimbulu 35
3. 5. Život u Demokratskoj Republici Kongo 36
4. RUANDA 38
4. 1. Povijest Ruande 39
4. 2. Fra Vjeko Ćurić 41
4. 3. Život u Ruandi 43
4. 4. Kibeho 46
5. KENIJA 47
5. 1. Povijest Kenije 47
5. 2. Župa Subukia i sirotište Mali dom 48
5. 3. Život u Keniji 50
5. 3. 1. Kibera 50
5. 3. 2. Slum mukuru kwa njenga 50
5. 4. Plemena u Keniji 51
5. 4. 1. Pleme Kikuyu 51
5. 4. 2. Pleme Masai 52
ZAKLJUČAK 54
LITERATURA 56